

Subject Area
Medieval History

Year: 2022
Vol: 8 Issue: 100
PP: 2412-2426

Arrival
11 June 2022
Published
31 July 2022

Article ID Number
63548

Article Serial Number
19

Doi Number
<http://dx.doi.org/10.29228/sssj.63548>

How to Cite This Article
Gürtaş Dündar, D. (2022).
"Orta Çağ Avrupası'nın Sıradan Kadınları Ve Nefret Abideleri: Fahişeler" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:8, Issue:100; pp:2412-2426

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Orta Çağ Avrupası'nın Sıradan Kadınları Ve Nefret Abideleri: Fahişeler

The Ordinary Women Of Medieval Europe And The Monuments Of Hate: Prostitutes

Derya GÜRTAŞ DÜNDAR ¹

¹ Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Aydın MYO, Aydın, Türkiye

ÖZET

Fahişelik "dünyanın en eski mesleği" adlandırılıyor olmasına rağmen kültürlere bağlı olarak toplumda olması gereken yerle ilgili farklı yorumlar da olmuştur. Orta Çağ Avrupa'sına bakıldığında fahişelik çok yaygın ve talep edilen bir meslek olmuştur. Erken bir Orta Çağ fenomeni olarak fahişelik yapan bu sıradan kadınlar genelde ayatılmış ve kandırılmış genç kızlardan değil; ya patron bulamayan hizmetçi kızlardan ya da tekstil sektöründe ekonomik kriz yüzünden işsiz kalan kadınlardan oluşmuştur. Bunun nedeni araştırıldığında fuhuşla ilgili sosyal ve ekonomik nedenlerin yoksullukla bağlantılı olduğu görülmektedir.

Fahişeler başlangıçta hem toplum hem devlet tarafından ciddi kısıtlamalarla karşılaşmışlardır. Şehrin ileri gelenleri, soylu kadınları ve erkekleri anarşi ve saldırganlıktan korumak için ve eşcinselliği engellemek için fuhuşun devlet kontrolü altında yapılması gerektiğini düşünmüş ve genelevlerin açılmasına izin vermişlerdir. Böylece erkeklerdeki eşcinsel eğilimlerin değişmesi için genelevlerde çekici kadınlarla yaşayacakları cinsel deneyimler çare olarak görülmüş; eşcinsel eğilimlerinden dolayı güzel bayanlardan uzak duran erkeklerin zamanla genelevlerdeki bayanlara isteklerinin evlilik oranlarını da arttırabileceği düşünülmüştür. Avrupa'da "Kara ölüm" denilen veba belası yayılınca kadar bu genelevler ve fahişelik, idareciler için önemli bir çıkış yolu olmuştur. Ancak Veba sırasında yöneticiler, genelevleri ve fahişeleri bu sefer de nüfus artışını engelledikleri için bir tehlike olarak görmüş ve çözümü kapatılmasında bulmuşlardır.

Bu çalışmada Orta Çağ Avrupa'sında sivil ve dini makamların da üzerinde durduğu toplumsal bir sorun olarak fuhuş ve fahişelik mesleğinin sosyal, kültürel, hukuki ve ekonomik nedenleri ve sonuçları incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Fuhuş, Fahişelik, Orta Çağ, Cinsellik, Genelev

ABSTRACT

Although prostitution is referred to as "the oldest profession in the world", there have been different interpretations of its place in society according to cultures. A look at medieval Europe reveals that prostitution was a very common and much in demand. As an early medieval phenomenon, these ordinary women who were prostitutes were not usually seduced and deceived young girls; they consisted of either unemployed maids or women who had lost their jobs due to the economic crisis in the textile sector. When the reason are investigated, it is discovered that there is a link between the social and economic reasons and prostitution that is associated with poverty.

Initially prostitutes were faced with serious restrictions both by society and the state. The notables of the city believed that prostitution should be done under state control to protect noble women and men from anarchy and aggression and discourage homosexuality and allowed brothels to be opened. Thus, sexual experiences with attractive women in brothels were viewed as a solution to discourage homosexual tendencies in men; it was thought that when the desire of men, who had stayed away from beautiful women because of their homosexual tendencies was steered toward the women in the brothels, their lust for these women would increase marriage rates in time. These brothels and prostitution were an important way out for the administrators until the Black Plague spread in Europe. During the Black Plague, the administrators considered brothels and prostitution a hazard because they prevented population growth which they resolved by shutting these activities down.

The social, cultural, legal and economic causes and consequences of prostitution and prostitutes as a social problem that was also a concern for the civil and religious authorities in Medieval Europe are examined in this study.

Keywords: Prostitution, Prostitutes, the Middle Ages, Sexuality, Brothels

Kasabalardaki fuhuş, saraydaki lağım gibidir. Çok güzel kokmayabilir ama onsuz bütün saray dışı kokar.

St Thomas Aquinas (1225-1274)

1. GİRİŞ

Orta Çağ, genel anlamda, dünyanın büyük bir kısmında farklı din ve mezheplerden de olsa dindar insanların yaşadığı bir çağdır. Doğu'da İslâm hakimiyetinin ve halifenin kendini hissettirdiği Orta Çağ'da Batı'da karşımıza Hristiyanlık ve kilise çıkmaktadır. Bu yüzden bu dönemde yaşanan her şeyin arka fonunda dini otoriteler mutlaka olmuştur. Dinsel kurumlar ve teologlar dindar ve ahlaki açıdan üstün bir nesil yaratma ülküsüyle hareket etmiş ve bunun için ilk olarak cinsel hayatı kontrol altında tutmayla başlamışlardır. Kimi zaman topluma cinsel perhiz empoze ederek kimi zamanda evliliği özendirerek bu hedefe ulaşmaya çalışmışlardır.

Cinselliğin devlet tarafından algılanışı ve bu oranda kanunların sertleşmesini sağlayan şey devletlerin tek Tanrılı inançları kabul etmesidir. Avrupa kültürünü şekillendiren ilk büyük imparatorluk olarak Roma'da cinsellik, evlilik kurumu içinde yaşanılması istenen bir kavramdır. Hatta evlilikteki cinsel birliktelik için kafa yoran Papa Büyük

Gregory (540–604) bu ilişkinin ancak zevk vermediği sürece caiz olduğunu belirtmiştir. Okuma bilmeyen halkı ruhban sınıfına mecbur bırakan Aziz Augustinus döneminde, şehir hayatında din adamları Hz. İsa'nın tanrısallığı ya da teslis inancı hakkında teolojik tartışmalar yaparken köy ve kasabalarda gündem cinsellik olmuştur. Buna biraz da köy ve kasabaları ahlak polisi olarak denetleyen, cinsel perhizi cehennemden kurtuluşun yegâne şartı görüp cinsel hayattaki sınırlarını öğreten kendi sistemleri neden olmuştur (Berkowitz, 2013: 90).

Orta Çağ'da bedensel günahlar konusunda bazı anlam kaymaları yaşanmış olsa da genel anlamda cinsel uygulamaların baskı altında yaşandığı bir çağ olmuştur. Bu baskının dayanağı daha çok kutsal kitaplardır. Orta Çağ'dan önce, eski Hristiyanlık tek bir bedensel günahtan çok birçok bedensel günahtan bahsederken; Yeni Ahit, Tanrı'nın altıncı buyruğu olan “zina yapmayacaksın” emrine dayandırılan evlilik içi dâhil tüm gayri meşru davranışları zina olarak kabul etmiştir. Geç Orta Çağ'dan itibaren bu konular “günah kadınlıkla başladı ve biz de kadın yüzünden ölüyoruz” şeklinde anti feminist bir yaklaşım çerçevesinde tartışılmıştır. Cinsellik üzerinde çok kapalı bir biçimde duran kutsal metinler tek eşli ve bozulmaz olduğu sürece evliliği övmüş, zina ve zinayla bir tutulan boşanmayı ise tasvip etmemiştir (Le Goff, 1992: 157-159).

Pavlus, Yeni Ahit mektuplarında ilk Hristiyan topluluklarına bazı öğütler vermiştir. Ensest, sodomi, fuhuş, çok eşlilik, baştan çıkarma, ölçsüz giyinme ve diğer cinsel “ahlaksızlık” ve “sapkınlık” biçimleri gibi İsa'nın zina ve şehvetle ilgili yasaklarını hatırlatmıştır. Pavlus'un hem erkeklere hem de kadınlara yönelttiği en ünlü öğüdü “zinadan kaçın” olmuştur. Bu konuda şöyle demektedir;

“Bir fahişeye bağlanan ve zina yapan günahkarın onunla tek beden olduğunu bilmiyor musun? Bir erkeğin işlediği diğer tüm günahlar vücudun dışındadır; ama ahlaksız adam, zina ile kendi bedenine karşı günah işler.” (Witte, 2019: 846). *“Erkeğin kadından uzak durması iyidir. Ama zinadan ötürü her erkeğin bir karısı, her kadının da bir kocası olsun. Yine de evlenmemiş olanlara ve dul kadınlara şunu söyleyeyim, benim gibi kalsalar onlar için iyidir. Ama kendilerini denetleyemiyorlarsa, evlensinler.”* Pavlus'a göre şehvetle yanmaktansa evlenmek daha iyidir¹ (Le Goff, 1992: 159-160).

Fahişelik dünyanın en eski mesleklerinden biri olarak kültürle ve toplumlara göre farklı yorumlanmıştır. Fahişeler kimdir? Hangi eylemler fuhuş olarak nitelendirilmiştir? Cinsel eylemlerinin hangisi bunu kötü yaptı ve kötünün tanımı nedir? Fahişelerin müşterileri kimdir? gibi soruların bazı yönleri benzer olmakla beraber XII-XIV. yy. lar da tanımları toplum ve kültürle göre farklı olmuştur (Meade, 2001: 27).

Orta Çağ Kilisesi'ne göre uygun cinsel davranış nedir? Bu sorunun cevabını araştırdığımızda karşımıza ilk olarak toplumu cinsellik açısından; bakir, dul kadınlar, nefesine egemen ve evli gibi bir sıralamaya tâbi tutmuş olan Pavlus ve evlilik, dulluk, bekaret olarak üç iffet biçiminde bir sıralama çizen Aziz Ambrosius gibi teologlar çıkmaktadır. Orta Çağ'da ise, Gregorius reformu 1050- 1215 arasında (IV. Lateran konsili) kilisede başlamış ve onun tarafından yönetilmiştir. Laiklere evlilik, din adamlarına bakirlik, bekarlık ve özdenetim öngörülmüştür. Din adamlarına evlenmek, çocuk yapmak yasaklanmış ve tabiri caizse temizlik, kirlilikten bir duvarla ayrılmıştır. Böylece kilise bir bekarlar toplumu haline dönüşmüş laikler de evliliğe hapsedilerek XII. yüzyılda kilise İncil'in tek eşli bozulmaz evlilik modelini zafere ulaştırmıştır (Le Goff, 1992: 159-160-164, 167-170).

Orta Çağ'da Dominikli keşiş Thomas Aquinas (1225-1274) İncil öğretilerini, Batı hukuk geleneğinde aksiyomatik hale gelen cinsel suçlarla ilgili doğal hukuk teorisine entegre etmiştir. XIII. yy. da bu suçlar bir hiyerarşi içinde düzenlenmişlerdir. Bu suçların çoğu, basit zina temelli çizgiden başlamış fuhuş, cariyelik, baştan çıkarma, iki eşlilik, tecavüz, ensest...vb. suçların eklenmesi ile artmıştır. Kilise, yalnızca doğal yasadaki değil, aynı zamanda kutsal, ahlaki ve İncil öğretilerinden de yararlanarak cinsel kusurlar ve erdemler hakkında kapsamlı bir manevi yol sunmaya çalışmıştır. Kilisenin günah çıkarma kitapları ve kilise kanunları, cinsellik hakkında devletin ceza kanununda görünenden daha ayrıntılı ve kapsamlı talimatları içermiştir. Devletin cinsellik üzerinde yalnızca doğal hukuka ve adalete dayalı olarak daha sınırlı bir yargı yetkisi vardı, bu da cinsel suçlar listesini daha kısa ve odaklı hale getirmiştir (Witte, 2019: 848-850). Bu çerçevede Thomas Aquinas, şehvetin altı türünü sıralamıştır; basit zina, tecavüz, baştan çıkarma, ensest ilişki, hayvanlarla ilişki ve gayri ahlaki cinsel birliktelikler (Viney, 1998: 67; Teixeira, 2015: 254). Thomas Aquinas, bu cinsel suçlar üzerinde tek tek çalışmıştır. Bekar bir erkekle bekar bir kadın arasındaki “basit zina”nın suç olduğunu, çünkü “bu birliktelikten doğacak çocukların hayatına zarar verme eğiliminde olduğunu” söylemiştir. Zina eden bir kadın hamile kalırsa, çocuğuna bakmak için yalnız bırakılabilirdi, bu da kendisi ve çocukları için riskli bir durumdu. Kadının başkalarıyla zina ettiğinden de şüphelenilebilir, bu da çocuğun babasını belirlemeyi zorlaştırır ve bebeğin en çok ihtiyaç duyduğu anda hayatı bakım sağlanması zorlaşabilirdi (Witte, 2019: 850).

Orta Çağ dönemine damga vurmuş pek çok kaynak cinselliğin her boyutuyla tartışıldığını net biçimde göstermektedir. Kadının toplumsal yeri ile ilgili sadece teologlar değil toplumun genelinde bakış açısı aynıdır.

¹ melius est enim nubere quam uri.

İffetli kadının cinselliğini yaşayacağı tek alan eşidir. Kadınların eğitimi konusunda zamanının çok ötesinde fikirlere sahip olan ve Fransa'nın ilk gerçek yazarı olarak kabul edilen Christina Pizan (1363-1430) dahi bu kalıplar içerisinde kadını yorumlamıştır. Christina Pizan, "Livre des Trois Vertus" adlı eserini kadınların sahip oldukları gücü kullanmalarına yardım etme davası ile yazmıştır. (Hicks, 1991: 58-59). Christine Pizan, *Trois Vertus*' da evlilik konusunu da ele alarak kadının kocasını tam anlamıyla sevmesini istemiştir (Laigle, 1912: 98). Erkeklerin cinselliğe olan ilgilerine hoşgörülü davranılırken, kadınları iffetli kalmaya teşvik ederek kurulan paradoksal bu bağ kilisenin cinselliğe bakışını da yansıtmaktadır. Orta Çağ'da, kilisenin birçok üyesi, cinsel birlikteliği ve şehveti bir günah olarak görürken Havva'nın soyundan gelen kadınları da zayıf ve cinsel günaha meyilli olarak görmüştür. Böylece kilise, kadınları sadece kendi günahlarından kaçınmak için değil, aynı zamanda erkekleri günaha sokmalarını önlemek için iffetli ve itaatkar kalmaya teşvik etmiştir. Bu şekilde Hristiyanlık, Orta Çağ Avrupa'sında kadınları günaha daha açık, zayıf karakterli, baştan çıkarıcı olarak göstererek, onun yerine iffetli ve itaatkar davranışları teşvik etmiştir (Just, 2014: 2).

Kilise, toplumsal cinsiyet ayrımcılığı yaparak sorunun temelinde kadının olduğunu vurgulamış ve kadını suçlayıcı bir tutum benimsemiştir. Bu sıradan kadınlar üzerinden kilisenin kadına bakış açısı, Haçlı Seferleri tarihi hakkında bilgi veren *Ernoul Kroniği*, XIII ve XIV. yüzyıllardaki İngiliz ve İskoç tarihi, hakkında bilgi veren *The Chronicle of Lanercost, Albans'taki Benedictine manastırının keşişi Thomas Walsingham ve Aachen, A., Historia Ierosolimitana gibi* dönem kroniklerinden verilen örneklerle daha iyi anlaşılabilir. Bu nedenle Orta Çağ Avrupa insanının zihin dünyasında fahişelere karşı olan tutumları tasvir edebilmek için fahişelerin çalışma şartları ve bu mesleğe yönelme sebeplerinin ve kilisenin genelevler üzerindeki oto kontrol kurma girişimlerinin altında yatan nedenlerin ayrıntılı bir şekilde analiz edilmesi gerekmektedir. Bu makaledeki ana hedef; konu hakkında temel kaynaklar ve araştırma eserlerinden yararlanarak bir yandan fahişelik mesleğini enine boyuna irdelemek diğer yandan da fahişelerin şehir ekonomisine etkileri, toplumsal düzen içindeki ve Haçlı Seferleri sırasındaki rolleri üzerinde çıkarımlar yapabilmektedir.

2. ORTA ÇAĞ AVRUPASI'NDA FUHUŞ ve FAHİŞELİK.

Fahişe ya da fuhuş denilince önce kadının cinsel bir argüman olmasının temeli olan Eski Ahit'ten özellikle bahsetmek gerekir. Zira kadın cinselliği ile ilgili Katolik doktrinlerin geliştirilmesinde en çok kullanılan kadın imgeleri, yaratılış hikayelerinde bulunanlardır. Şunu özellikle belirtmek gerekir ki, Eski Ahit, kadınları bir dizi rolde tasvir etmişse de sunulan kadın portreleri tutarlı bir resim oluşturmaz, aksine zamanla değişmiştir. Muhtemelen kitapların yazıldığı farklı zaman dilimlerini yansıtmaktadır. Tarihsel kitaplar ise temeldeki görüntüleri yansıtmıştır; eş ve anne olarak kadın, vekil eş ya da eş karşıtı bir görüntü olarak fahişe. Her ne kadar ilk bakışta bu ikilik anlamsız görünse de fahişeden eş karşıtı olarak söz edilmesi onun birden fazla erkeğe cinsel etkileşim amacıyla, ulaşılabilirliğini ifade etmek için olmuştur (Viney, 1998: 18).

Orta Çağ Avrupası'nda dikkat çeken şeylerden bir tanesi de zina ile fahişe arasındaki ilişkidir. Fahişe ile müşterileri, evli olmadığından cinsel ilişkileri evlilik bağıyla meşrulaştırılmamış oluyordu; bu yüzden de fiili fuhuş eylemlerine karışan herkes, zina etmiş oluyordu. Kilise, bir günah olarak zinaya karşı hoşgörüsüz olmuştur. Ancak zina yapanlara verilen cezaların o kadar sert olmaması uygulamanın farklı olduğunu göstermektedir. Örneğin, kilise mahkemelerinde zina yapanlar için en yaygın ceza hafif bir para cezası olmuştur. Bazı hukukçulara göre, zina hem günah hem de suç olduğu için zina yapanlar günahlarını itiraf etmeli, ardından alenen cezalandırılmalıydılar (Meade, 2001: 59).

Kadının evlilik yapması ve eşine sadık olması mevzusunun değişerek, kadının ahlak kavramı içinde tartışılması, toplumsal olarak kadınların cinsel bir objeye dönüşmesi fikri ile başlamıştır. Bu tartışma gündeme başka bir konunun da gelmesine neden olmuştur; fahişelik. Bu dönemde artan tüm tecavüz ve eşcinsellik vakaları bu konunun tartışılmasına neden olmuştur. Çünkü tecavüze uğramış bir kadın onurunu yitirmiş olarak algılanmış haysiyetini ve eski statüsünü kaybetmiştir. Haysiyetini kaybeden kadının hayatını idame ettirebilmesi için kenti terk etmek ya da fahişelik yapmak gibi iki seçeneğe mecbur kalmıştır. Zamanla tecavüzlerin artması ile sosyal statüsüne bakılmaksızın her kesimden kadın değersizleşmiş ve fahişelilik oranı da artmıştır. Sürecin böyle ilerlemesi kadını cinsel bir figür olarak kullanabileceği farklı bir aşamaya da geçirmiştir. Çünkü devlet yetkilileri olan prensler ve belediye yetkilileri toplumsal manada yaşanan bu tecavüz ve sonuçlarına karşı bir önlem alma ihtiyacı hissetmiş ve cinsiyet ayrımcılığı güdülerek çözüm bulunmuştur. Ancak şunu da vurgulamak gerekir ki, Kilise tekelinin yüksek olduğu zamanlarda bile, dini düzenlemeler ve kısıtlamalar, manevi veya ahlaki hedeflere ulaşmada kısmen etkili olmuştur. Fransa ve başka yerlerde fuhuş ve cariyelik çözümlerini içeren durumlar sonucu bir "emniyet valfi" sağlamak için yeni kurumlar ortaya çıkmıştır. Bu aşamada çözüm genelevlerin kurulması olmuştur. Bu ilk belediye genelevlerinin kurulması ve bunun Avrupa ülkelerine de hızla yayılacak olması, proleter gençliğin içinde bulunduğu tecavüz ve eşcinsellik kaosuyla karşı etkili bir çözüm olmuştur. Bu nedenle de Orta Çağ Kilisesi'nin evlilik dışı cinsel ilişkiye karşı olumsuz tutumuna karşı genelev gibi bir kurum çatısı altında fahişeliğe yönelen

kadınlara genellikle kilise mahkemeleri tarafından hoşgörülü davranılmıştır. Bunun iki nedeni vardı; bunlardan birincisi, fahişeliğin toplumda daha büyük günahları engellediği ikincisi, kadın fahişelerin yalnızca daha zayıf, daha cinsel doğaları gereği gibi davrandıklarıydı (Federici, 2009: 48-49; Meade, 2001: 63; Davidson- Ekelund, 1997: 243; Hammer, 2019: 71).

Kilise, Orta Çağ'ın tamamında toplumu kadınlar üzerinden şekillendirmeye çalışmıştır. Kilisenin Heretikler, eşcinseller, dilenciler, yoksullar, fahişeler ile mücadelesi ve cadı avı sürecinde kadınlara karşı tutumu bunu kanıtlamaktadır. Peki neden çoğunlukla kadınlar suçlanmıştır? Çünkü kilise, kendi iktidarı etrafında saf tutacak bir kitle oluşturabilmek için karşı tarafa zayıf bir düşman koymuştur. Kutsal kaynaklar ve İncil'i esas alarak zayıf olduğunu kanıtlandığı grupların başında kadınlar gelmiştir. Dönem teologlarının ısrarla kadınların ahlaki açıdan zayıf olduğunu vurgulaması, erkeğe muhtaç bir kadın profilini halkın kafasında yerleştirmekle alakalıdır. Kilisenin kadını erkeğe muhtaç ve ihtiyacı olan bir pozisyona sokması, erkek egemen bir toplum yaratma çabasıdır ki bu konuda erkekler de toplumsal rollerini üstün gören bu anlayışa destek vermiştir. Bunu gösteren en önemli kanıt, kilisenin çizdiği zayıf kadın profiline uymayan kadınların şiddete uğraması ve bu konuda kiliseye karşı erkeklerden bir muhalefet oluşmamasıdır. Kilise; toplumda çizdiği zayıf kadın imajını çürüten bilge, şifacı ve kendi ayakları üzerinde duran kadınları cadı, şeytanın hizmetkârı, büyücü ithamları ile şiddete maruz bırakmış ve işkenceler altında bu ithamları kabul ettirmiştir.² Böylece halkın zihin dünyasında "*kadın zayıftır, güçlü olan kadın varsa o da zaten şeytanla iş birliği yapmıştır.*" şeklinde kilisenin istediği toplumsal algı yerleşmiştir. Bu bağlamda fahişeler ise ahlaki açıdan sorunlu görülmüş olsalar bile toplumsal ahlakın kurulmasında kilisenin ilgilendiği bir mevzu olmuştur. Kiliseye göre kadınlar zayıf varlıklardır ancak fahişeler ahlaksız ve günahkar, sıradan insanlardır.

Orta Çağ düşünürleri fahişenin meslek seçimini günahkarlıklarına bağlasa da aslında birçok fahişe için mevcut yaşam şartlarının sunduğu ortam bazı kadınları fahişe olmak seçeneği ile baş başa bırakmış oldu. Çünkü bu dönemde pek çok kadın ya çeyiz eksikliğinden ya da çok az erkeğin evlenecek geçim şartlarını sahip olmasından ötürü evlenememiştir. Orta Çağ'da fuhuş bataklığının artması ve kadınların bu mesleğe dahil olma süreci İngiltere'deki genel durumdan yola çıkılarak da görülebilir. Geç Orta Çağ İngilteresi'ne bakıldığında kilise ve teologların genel tutumunun burada da etkili olduğu görülmektedir. Kadınların fuhuş bataklığına sürüklenmesi iki ana neden etrafında şekillenmiştir. Öncelikle olarak kilise için fahişe, günahkarların en kötülerinden biridir. Çünkü kiliseye göre şehvet kadının en büyük günahı olarak görülmüştür. Fahişe de bu durumu somutlaştırmıştır. İkinci boyut ise ekonomik temellidir. Orta Çağ İngilteresi'nde toplumun kadınlardan beklediği en önemli toplumsal rol evlenmek olmuştur. Burada da çeyiz eksikliği yüzünden finansal destek almak zorunda kalan, ekonomik ve hukuki gücü olmayan kadınlar için fuhuş bir seçenek olmuştur. Üstelik bu seçenek, toplumda erkeklerden bağımsız yaşamak isteyen tüm yoksul kadınlar, yabancı kadınlar ve köleler içinde bir alternatif olmuştur. Zamanla alt sınıf ailelerin gelirlerini arttırmak için de fuhuş ile ilgilenmeleri ile fuhuş, kadınlar tarafından ekonomik açıdan döngüsel bir kaynak oluşturmak için kullanılmış oldu. Geç Orta Çağ Avrupası'nda, 1348'deki Kara Ölüm'ün ardından yaşanan işgücü kıtlığından sonra nüfusun yeniden artması, lonca üyeliğine veya diğer vasıflı işlere erişimleri sınırlı hale getirerek kadınlar için iş gücü piyasasındaki fırsatları değiştirmiştir. Elbette hepsi fuhuşa yönelmedi, ancak bu yol mevcut seçeneklerden biri olmuştur (Karras, 1989: 399-401; Begüm, 2013: 4). Örneğin Haçlı Seferleri sonrasında savaşa katılmayan kadınlar ciddi ekonomik sıkıntılar çekmiş olsalar da onlardan toplumun beklediği sadakat ve namusunu korumasıydı. Bu beklentiye yerine getirenlerden bir tanesi de Vaudemontlu I. Hugo'nun karısı, eşi Haçlı Seferleri'nde hapsedildiği ve ardından da kaybolduğu haberleri yayılmasına rağmen, eşini sabırla beklemiş (İstek, 2019: 207) ve ekonomik sıkıntılarını gidermek adına fahişeliği bir seçenek olarak düşünmemiştir.

Avrupa'nın fahişelere bakışı bazı istisnai örnekler dışında negatiftir. Zinadan, kocalarını baştan çıkarmaya kadar erkeklerle cazip gelen her şeyi fahişelerin yaptığı düşünülmüş; fahişeler, Avrupa halkı için bir nefret abidesi olarak görülmüşlerdir. Bir yandan fahişeliğin kökünü kazımaya çalışanlar, diğer yandan genelevler sayesinde fahişelerden kazanç elde etmek istemişlerdir. Bu paradoks Orta Çağ Avrupası'nın genel tutumu olmuştur. Seküler kurumlar çok kazanç sağlamak için fahişeliğe göz yumarken Aziz Augustinus "*Toplumdan fahişeleri yok ederseniz her şeyi şehvetle kirletmiş olursunuz.*" diyerek fahişelerin varlığının gerekli olduğu üzerinde durmuştur. Aziz Thomas Aquinas gibi bazı teologlara göre ise, fahişeler kirliydiler; ancak toplumun ahlaki düzeni için onların ruhları feda edilmeliydi. Aquinas bu konu hakkında; "*Kentlerdeki fuhuş, saraydaki lağım çukuruna benzer; lağım çukurunu kaldırırsanız, saray, pis bir yer haline gelir. Fahişeleri yok ederseniz dünyayı sodomiyle³ doldurursunuz.*" demiştir (Berkowitz, 2013: 100; Dolby, 2014: 46). Avrupa da bir yandan fahişelik kurumsallaşırken bir yandan da aile kurumu yüceltilmiştir. Aslında Avrupa'dakiler kendilerince genelevlerin aile yapısı üzerinde de olumlu bir katkısı olduğu algısına inanmıştı. Çünkü Orta Çağ Avrupası'nda çoğu erkek evlilik öncesi eşcinsel deneyimlere

² Ayrıntılı bilgi bkz. Derya Gürtaş Dündar, Avrupa'nın Karanlık Zamanları; İşkence, İstanbul: Hiper Yayınları,2020.

³ Sodomi diğer bir ifadeyle livata erkek erkeğe cinsel birlikteliği ifade ederken Orta Çağ Avrupa'sında anal seks, hayvanlarla cinsel ilişki ya da genel ahlaksızlığın herhangi bir türü 'sodomi' sayılıyordu. Bknz. Karen Dolby, Bir Nefeste Cinsellik Tarihi, Çev: Pınar Üstel, Maya Kitap, İstanbul 2014, s46.

meylediyordu. Erkeklerde ki eşcinsel eğilimlerin değişmesi için genelevlerde çekici kadınlarla yaşayacakları cinsel deneyimler çare olarak görülmüştür; çünkü eşcinsel eğilimlerinden dolayı güzel bayanlardan uzak duran erkeklerin zamanla genelevlerdeki bayanlara istekleri, evlilik oranlarını da arttırabilirdi. Orta Çağ ve Erken Modern Dönemlerde Floransa, Sevilla, Dijon, Augsburg ve Languedoc kasabalarındaki belediye tarafından düzenlenen genelevler üzerine yapılan son araştırmalar, düzenlenmiş genelevlerin eşcinselliği, tecavüzü ve baştan çıkarmayı önleyen sosyal düzenin bir temeli olarak görüldüğünü kabul etmektedir (Berkowitz, 2013: 100; Karras, 1989: 402).

Kilise hem ahlaki hem de para kazanma amacıyla genelevlerin kurulması düşüncesine ılımlı bakmıştır. Genelev, Orta Çağ toplumunda yaşanan fuhuş kötülüğüne karşı toplumsal anlamda bir güvenlik supabı görevi görmüştür. Çünkü fuhuş kasabalarla sınırlı değildi, diğer herhangi bir hizmet sektörü gibi, insanların yoğunlaştığı yerlerde daha fazla görülmüştür. Fahişeliğin toplumsal önemi Avrupa'nın her yerindeki belediye yetkililerince de fark edildiğinden onları ortadan kaldırmadan genelevler vasıtasıyla kontrol altında tutmaya ve olabildiğince göz önünde tutmamaya çalışmışlardır. 1358'de Venedik Senatosunda fahişelik "evren için kati şekilde vazgeçilmez" olarak görülmüştür. Böylece Orta Çağ ve Erken Modern Avrupa'nın birçok yerinde ruhsatlı, belediyelere ait genelevler veya bu genelevlerin kurulmasını sağlayan çeşitli ofisler açılmıştır. Açılan genelevler bazı ülkelerde farklı isimlerle bile adlandırılmıştır. Örneğin 1403'te Floransında bu ofise, "Namus Ofisi" denmiştir. Genelevlere ruhsat veren veya sponsorluk yapan Orta Çağ Avrupa kasabaları, bunu fahişeleri eğitmek için değil, sosyal düzenin korunması için yapmışlardır. Bunlar ayrıca şehrin kendisi için veya ruhsatlı genelevler söz konusu olduğunda şehirdeki varlıklı kişi veya kurumlar için önemli gelir kaynakları olabilmişlerdir (Berkowitz, 2013: 100; Karras, 1989: 401-402; Aksan, 2017: 103).

Kıtadaki pek çok kasabada resmi olarak düzenlenmiş veya belediyeye ait genelevler, fahişelerin kendi çalışma koşullarını belirleme yeteneklerini ellerinden almış, istedikleri zaman meslekten ayrılma haklarını kısıtlamış ve onları damgalamıştır. Yine de fahişelere başlarının üstünde bir çatı sağlamış ve kendi müşterilerini arama ihtiyacını azaltmışlardır (Karras, 1989: 404). Şehirlerde fahişeliğin artması ile sivil kent yöneticileri bazı önlemler almış ve fahişeleri surların dışına göndermişlerdir. Ancak zaman geçtikçe bu kamusal tutumlar değişmiş ve kamu düzenin sağlanmasında genelevlerin rollerini göz önüne alan yöneticiler, zina olayını kaçınılmaz olarak ele almışlardır. Genelevler kurulup işletilmesi göstermektedir ki Orta Çağlardan itibaren fahişeliğin yasaklanması ve ortadan kaldırılması için mücadele eden yöneticiler başarılı olamamış ve çaresizce genelevlere izin verip, kontrol altında tutmaya çalışmışlardır. Bu durum fuhuş ve zinayı kontrol altında almak için genelevleri bir alternatif olarak gördüklerini göstermektedir (Meade, 2001: 15-16,21, 41-42).

Orta Çağ'da fuhuş en genel anlamıyla devlet kontrolünde genelev ortamında yapılmıştır (Brundage, 1976: 840). Orta Çağ İngilteresi'nden yola çıkılarak fuhuş ve genelev işletmeciliğinin düzenlenmesi konusunda bir yargıya varılabilir. İngiltere'de bu dönemde genelevlerin düzenlenmesi, kamu düzeninin diğer birçok yönü gibi, yerel yetkililerin elinde olmuştur. Kasabalar (yasal olarak imtiyazlı kasabalar) veya malikaneler (bir bölgesel lordun yargı yetkisine sahip olduğu) kendi mahkemelerine ve suçlar için kendi ceza sistemlerine sahip olmuştur. Her türden cinsel suçlar kilise mahkemelerinin yetki alanına girmiş, ancak laik mahkemeler kamu düzenini etkileyen her türlü cinsel suçla da ilgilenmişti: fuhuş, tecavüz, zina...vb. Genellikle aynı kişiler hem laik hem de dini mahkemelerde para cezasına çarptırılmıştır. Kilise mahkemeleri düzenleyici bir işlevden çok cezalandırıcı bir işlev görmüştür. Genelevler yerli patronların ve belediyenin genelevleri diye ikiye ayrılmıştır. Bu şekilde adlandırılmada etki eden şey yerli patronların genelevlerinin ağır vergiler ödemesi ancak belediyelerin, kendi genelevlerini kâr marjı yüksek diye destekliyor olmasıydı. (Federici, 2009: 49; Berkowitz, 2013: 101; Karras, 1989: 405-406; Meade, 2001: 38; Aries-Duby, 2006: 311; Jütte, 2011: 183; Hammer, 2019: 72).

Yönetmelikler genel olarak genelev sahiplerine fahişeler üzerinde büyük bir kontrol imkanı sağlamıştır. Genelevlerde yönetmeliklerde geçen unsurlardan biride bekçi olmuştur. Alman kasabalarındaki genelev bekçileri genellikle erkek olmuştur. Fransa'da olduğu gibi sadece kadınlar tarafından işletilen belediye genelevleri de olmuştur. Ancak bazı genelev yöneticileri erkekti. Languedoc'ta fahişeler, genelev sahibine sahip oldukları müşteri sayısına göre değil, oda yönetimi için para ödemişlerdir. Almanya'da fahişelerden alınan ödemeler gelirlerine göre değişebiliyordu. Bir fahişenin genelev sahibine borçlu olma ihtimalide çok yüksek olmuştur. En başta bir kadın kendi veya ailesinin borçları nedeniyle geneleve girmiş olabilir ya da işletmeci ona borç vermiş olabilirdi. Kıtadaki bazı anlaşmalar, genelev sahibine, kadını kendisine borçları nedeniyle hapse atması için özel olarak yetki vermiştir; bu, bir fahişeyi sürekli olarak genelevde tutmak için kuşkusuz bir etkendi. Ayrıca fahişe müşterisi olmadığında, genelev sahibinin kârı için başka işler de yapmak zorunda kalabilmiştir. Çoğu durumda fahişelerin genelevde yaşamaları ve genellikle orada da kalmaları gerekirdi. Bunun tek istisna Paris'ti. Paris, belediye genelevinden ziyade resmi bir "kırmızı ışık bölgesine" sahipti. Orada fahişeler sokağa çıkma yasağı öncesi genelevlerden çıkmak zorunda kalmışlardır. Çünkü sokağa çıkma yasağı sonrasında evlerinden meslek icra etmelerine izin verilmemiştir. Bazı kasabalarda yönetmelikler, fahişeleri fiziksel tacizden korumuştur, ancak özellikle İtalya başta olmak üzere

diğerlerinde genelev sahiplerinin, fahişeleri sakatlamadıkları sürece, fahişelere vurmalarına izin verilmiştir. Genel olarak, bir belediye genelevinin bekçisi, görünüşte fahişelerin korunmasına yönelik bir kontrol sağlamış olsa da aslında orada çalışan fahişelerin yaşamları üzerinde büyük bir kontrole sahip olmuştur (Karras, 1989: 403-404).

Orta Çağ Avrupası'nda fahişe olarak çalışan sayısı hakkında elimizde kesin bir bilgi ve belge olmamakla beraber, fahişeliğin talep edilen mesleklerden biri olduğu söylenebilir. Yücel Aksan'ın Ivan Bloch'tan aktararak verdiği bilgiye göre Orta Çağ şehirlerinin hepsinde genelev mevcuttur. Ivan Bloch, Orta Çağ şehirlerinde yaklaşık 75 genelev olduğunu tespit etmiş ve nüfus üzerinden şehirlerdeki ortalama fahişe sayısına ulaşmaya çalışmıştır. Ona göre Paris'in 200 bin kişi olduğu varsayılırsa nüfusun 5 bin-6 bin kadarı fahişedir. Bu durum Dijon'da 10 bin kişiye 100 fahişe düştüğünü göstermektedir (Akt.Aksan,2 017: 100). Dönem kaynaklarında özellikle Liguria'da olduğu gibi bazı Avrupa şehirlerinde hem merkezde hem kasabada fahişelerin çok fazla olduğu yazılmıştır. Bir yandan şehir yöneticileri tarafından da kıyafet, konut, çıkış, vergi gibi sürekli engellerle karşılaşmalarına rağmen diğer yandan eşcinselliği engellemek için teşvik edildikleri zıtlıklar süreci içerisinde bir yaşam sürmüşlerdir. Genelevlerin sayılarına bakılacak olursa 1350– 1450 arasında İtalya ve Fransa'nın her kent ve köyünde devlet destekli açılan genelev sayısı modern dönemdekilerle kıyas edilebilir derecede fazla olmuştur. Sadece Amiens'de 1453 yılında 53 genelev çalışmıştır. Avusturya'ya bakılacak olursa en az 13 şehir, genelevi bölgesi karşımıza çıkmıştır. Bunlar; (doğudan batıya) Viyana, Klosterneuburg, Korneuburg, Wiener Neustadt, Krems, Graz, Judenburg, Salzburg, Hall, Innsbruck, Bolzano, Merano ve Feldkirch'dır. XV. yy.da Dijon şehrinde nüfus 10 binden az olmasına rağmen şehirde bir halk genelevi 18 özel genelev çalışmıştır. Strasbourg'ta sadece 6 cadde üzerinde 57 tane genelev mevcuttur. Languedoc kasabasında fahişeler için ayrılmış bir sokak bile vardır. Avignon ve Arles'te, küçük evler ve bahçeler içeren bir sokak yine fahişeler için ayrılmıştı. Bunların dışında fahişelerin sayıları özellikle de Londra, Paris, Nürnberg gibi Avrupa merkezlerinde çok fazla olmuştur. XVI. yy.da genelev sayılarının Venedik gibi bazı kentlerde 11 binin üstünde olduğu yerler de görülmüştür. Hatta bazı fahişeler edindikleri servetlerle dönemin cemiyet hayatında da rağbet görmüşlerdir. (Federici, 2009: 49; Berkowitz, 2013: 101; Karras, 1989: 405-406; Meade, 2001: 38; Aries-Duby, 2006: 311; Jütte, 2011: 183; Hammer, 2019: 72).

Orta Çağ boyunca Avrupa, sadece ruhsatlı genelevlerde fahişelik yapılmasına izin vermiştir. Şehrin ileri gelen soylu kadın ve erkekleri, anarşi ve saldırganlıktan korumak için genelevlerin gerekli olduğunu savunmuşlardır. Avrupa'nın genel yargısı fahişeler olmazsa kendi saygın ve namuslu genç kızları ve eşlerinin tehlike altında kalacağı korkusu olmuştur. XIII. yy. Fransa'sında inançlı Kral IX. Louis, genelevleri kapatmak istediğinde, halk genelevler olmadan Paris sokaklarının artık güvenli olmadığı gerekçesiyle sokaklara dökülmüştür. Venedik'teyse fahişelerin toplumun neredeyse yüzde dördünü oluşturduğu görülmektedir. Ancak reform çağında genelev konusu tekrar gündeme gelmiştir ve Protestan ve diğer reformistler toplumsal denetim ve disiplin için fahişeliğin yasaklanmasını istemişlerdir. Bu reformistlerin ağırlıkta olduğu kuzey ülkelerde genelevler kapatılmış ve fahişelik suç kapsamına alınmıştır. Aynı dönemde Güney Avrupa'da fahişelere vesika verilerek faaliyetleri kısıtlanmıştır (Wiesner- Hanks, 2014: 91; Dolby, 2014: 47).

Orta Çağ Avrupası'nda fahişeliğin kökenini oluşturan sosyal taban yoksul aileler olmuştur. Orta Çağ'da fuhuşla ilgili sosyal ve ekonomik nedenler yoksullukla bağlantılı olmuştur. Jacques Roussiaud da bu birlikteliğin tarih boyunca değişmediğini, sefaletin fuhuş işgücünün büyük sağlayıcısı olduğunu savunmuştur. Fahişe oranları ile yoksulluk nedeniyle yapılan iç göç ilişkisi de bunu kanıtlamaktadır; çünkü kent içi göçle fahişelik oranı benzerlik göstermiştir. Örneğin Paris'te fahişeler Alsace-Lorraine bölgesinden, Lyon'un fahişelerininse Bresse, Bugey ve Forez'den olması gibi. Bazı şehirlerde ise çevreden göç eden kadınlar değil bölgenin yerli kadınları fahişeliği icra etmişlerdir; Strazburg, Dijon, Lille ve Troyes'te olduğu gibi. Erken bir Orta Çağ fenomeni olarak fahişelik yapan bu kadınlar genelde ayartılmış ve kandırılmış genç kızlardan değil ya patron bulamayan hizmetçi kızlardan ya da tekstil sektöründe ekonomik kriz yüzünden işsiz kalan kadınlardan oluşmuştur. Tabii modern toplum algısında olduğu gibi bekar; ama hamile bir kadında ne yazık ki geri dönecek bir aile ocağı bulamadığında fahişelik yapmaya başlamıştır (Jütte, 2011: 184; Teixeira, 2015: 254-255).

Avrupa coğrafyasında genelevlerin kurulması ve işletilmesi sırasında bazı kurallar titizlikle takip edilmiştir. Büyük metropollerden biri olan Londra'da ki genelev kurallarından yola çıkarak bu kurallar hakkında yorum yapılabilir. 1161'de Kral II. Henry genelevlerin eğlenmek için gidilen bir mekân olarak kalması ve patronların burada çalışan fahişelerden kira haricinde başka bir kazanç elde etmesini engelleyerek fuhşun bu şekilde kontrol altında kalması amacıyla *Southwark Kerhane İşletmecilere İdaresi Fermanı*'ni yayınlamıştır. Bu fermana göre, idare altına alınan genelevler yılda dört kez icra memurları ve diğer görevliler tarafından teftiş edilmiştir. Londra genelevlerinde fahişeler istedikleri zaman bu yerlerde çalışıp ayrılabilmişlerdir. Bunu sağlamak için genelev patronlarının baskına uğramaları adına onlardan borç almaları yasaklanmıştır. Parlamento oturum halindeyken çalışmak yasaklanmış buna uymayan fahişeler cezalandırılmıştır. Bu kurallara ek olarak fahişeler son müşteri ile sabahlamak zorunda da kalmamışlardır (Dolby, 2014: 47-49). Avusturya da ki genelevlerde ise genelev bekçisi, genelevlere sadece belirli

kişilerin girmesine izin vermiştir. Örneğin evli erkekler, din adamları ve Yahudilerin genelevlere girmesi yasaktı. Ayrıca yine bekçi ekstra para kazanmak için müşteriye fahişelerle buluşturan ortak bir salonda konuklarına yiyecek ve içecek servisi yapmıştır. Avusturya'daki şehirlere ait mahkeme ve belediye kayıtları ya da sivil zanaatkarların hesap defterlerinden genelevlere ait önemli birçok bilgi elde edinebilmektedir. Bu kaynaklara göre şehir genelevleri sadece fuhuş ticaretinin yapıldığı bir yer değil, aynı zamanda şenlikli toplantıların yapıldığı mekânlar da olmuştur.1449 yılında Merano, kentine bakılacak olursa burada şehrin sakinlerinden biri Hans Raperswyler'a kiralandıkları bir genelev sözleşmesinde bazı hükümler belirlemiştir. Bu hükümlere göre genelev sahibi fahişelerin gün boyunca yerel bir hancıdan şarap ve yiyecek almalarına izin verilmiştir. Fahişeler geceleri genelevde kalmak zorunda kalmışlar ve sokaklarda müşteri arayamamışlardır (Hammer, 2019: 72-74,77). Fahişeliğin toplumun gerekli bir özelliği olduğunu kabul etmelerine rağmen, Kıta Avrupası belediyeleri kilisenin, cinsel saflık ideallerine hizmet etmiştir. Languedoc ve Almanya'daki belediye genelevlerinin düzenlemeleri, evlerin kutsal günlerde iş için açık olmasını veya Kutsal Hafta boyunca kadınların hepsinin genelevden ayrılmasını şart koşmuştur. Hristiyanlar için kutsal ve önemli haftalar boyunca fahişeler, onları günah yaşamlarından uzaklaştırmayı amaçlayan vaazları dinlemişlerdir. Ayrıca bazı kasabaların genelevlerde kimlerin ziyaret edebileceğine ilişkin kısıtlamalar (din adamları, evli erkekler, Yahudiler genelevlere giremeyecekti) olsa da istenildiği gibi uygulanamamıştır (Karras, 1989: 404).

Orta Çağ Avrupası'nda fahişelerin müşterilerinin genel olarak alt tabakadan çıraklar ya da alt statüde meslek sahipleri olduğu görülmektedir. Bazen tüccar aileler ve din adamları da müşteriler arasında olabiliyordu. Ancak din adamlarının fahişelerle ilişkileri ve ziyaretleri kimi zaman görmezden gelinmiştir (Meade, 2001: 41-42). Avusturya Hall şehrinin hesap kayıtlarından yola çıkarak buradaki genelevlerin müşterilerinin burada ki tuz madenlerindeki işçiler olduğu söylenebilir. Bunun dışında bu ülkede yabancı tüccarlar ve şehrin bekar sakinleri de fahişelerin potansiyel müşterileri arasında olmuştur (Hammer, 2019: 74). Genelevlerin müşterileri arasında hırsız ve dolandırıcılıktan hüküm giyen kişilerinde olduğu görülmektedir. Bu durum zamanla bu yerlerde kavga ve taşkınlıkların artmasına ve suç ile fuhuşun bir arada anılmasına neden olmuştur (Aksan, 2017: 103).

Fahişelerin kazançlarına baktığımızda Frauenhaus'tan yola çıkarak bir yorum yapılabilir. Burada bir fahişenin fuhuştan kazancı bir kalfanın ortalama ücretine göre ayarlanmıştı. Haçlı Seferleri'nden sonraki Orta Çağ'da Alman coğrafyası başta olmak üzere genel olarak bakıldığında günde 2 Pfennig (kuruş) ile 5 Pfennig arasında olduğu bu ücretle o dönemde sadece yarım kilo dana eti alınabildiği görülmektedir (İstek, 2019: 207; Aksan, 2017: 104). Ayrıca fahişelerin fuhuş ticaretinden gelirler, üçe bölünmüştür: bir kısmı fahişenin elinde kalmış, bir kısmı genelev sahibine verilmiş ve üçüncü kısmı belediye başkanına ödenmiştir. Fahişeler, fuhuştan elde edilen kazancın sadece üçte birini fiilen aldıkları için çoğu zaman masraflarını karşılayamamışlar, büyük çoğunluğu borç içinde yaşamışlardır. Bu sıradan kadınlar kiralarını bile karşılamakta zorlanmış hatta bazen genelevden kıyafet almak zorunda bile kalmışlardır. Buda gitgide borçları arttığı için sömürdüklerini ve büyük bir ekonomik baskı altında kaldıklarını göstermektedir. Orta Çağ boyunca çoğu zaman maddi durumlarının sıkıntılı olduğuna Languedoc kasabalarında belediye genelevleri için fon satın almak için birkaç istisnai fahişe dışında diğerlerinde yeterli para olmaması önemli bir örnektir (Meade, 2001: 39; Hammer, 2019: 77; İstek, 2019: 207).

Fahişelerin çalışma saatlerine bakılacak olursa Nürnberg örneğinden yola çıkılabilir. Burada yöneticilerin Orta Çağ'ın farklı dönemlerinde fahişelerin yasal çalışma biçimlerini düzenlediği görülmektedir. Çünkü bu işin içinde ciddi kazancın olduğunu fark eden sivil yöneticiler, XI. yy.dan itibaren bu işi sistematik hale getirip fahişelik üzerinden gelen kazancı tekrar şehir ekonomisine kazandırmaya çalışmışlardır. Genelevler, genel olarak sokak huzurunu sağlamak adına akşamları (saat 20.00-21.00 arasında) hizmet vermemiştir. Ayrıca kurallar gereği dini bayrama denk gelen günlerde ve öncesinde çalışmamıştır. Orta Çağ boyunca farkı tarihlerde idareciler tarafından bu düzenlemeler güncellenmiş olsa da fahişelerin genelde yazın günbatımından sonra 2 saat, kışında ilk 3 saat mesaiyeri olmuştur. Fahişeler çalışmalarının karşılığını aldıklarında şehri terk edip ailelerin yanına gidebilmişlerdir. Bunu engellemek için, Almanya'daki Alman meclisinde olduğu gibi, birçok kent meclisi genelev açarak bu kazancı kontrol etmeye çalışmıştır. Bu durum gösteriyor ki yönetimin fahişeleri genelev bünyesinde örgütlenme nedenleri yoksulları kontrol altında tutma politikalarının bir parçası olmuştur. Böylece hem dışlayıp ezdikleri hem de sırtından para kazandıkları fahişelerin şehir ekonomisine karışan kazançları sayesinde kentler inşa edilmiştir. Genelevlerin ekonomik yararları, varlıklarını sürdürmelerinde etkili olan bir faktör olmuştur. Hatta Toulouse şehrindeki genelev fahişelerinden ve gezgin fahişelerden elde edilen gelir ile üniversite kurulduğu ve şehir giderlerinin bile bu şekilde karşılandığı görülmüştür (Wells, 1997: 34-35,37; Hammer, 2019: 74; Aksan, 2017: 103). Geç Orta Çağ'lar da bazı üniversitelerde üst katlarda hocalar akademik eğitim yaparken alt katlarda fahişe kadınlar, erkeklere kendi bildikleri hayatı öğretmişlerdir. Ayrıca Toulouse Üniversitesi gibi birçok üniversite genelev gelirlerinden pay almışlardır. Ne var ki, bazı üniversitelerin fahişelere bakışı oldukça katı olmuştur. Örneğin Oxford ve Cambridge Üniversiteleri, genelevlere ve fahişelere yakın değildi; çünkü 1461'de Oxford'un

rektörüne, “bütün genelev patronlarını, patroniçelerini, fahişeleri ve nefesine hâkim olamayan kadınları üniversitenin on mil uzağına sürme” yetkisi tanındı (Berkowitz, 2013: 101).

Fahişelikle ilgili bahsetmemiz gereken diğer önemli bir konuda kadınların satıldığı pazarlar ve bunlardan elde edilen kârlardır. Çünkü kentlere para akışı yanında hükümetlere de para akışını sağlayan şey bu pazarlar olmuştur. Genç kızların ve kadınların satıldığı bu pazarların XII. yy.da Avrupa’da yayılması, kadın pazarlarının yasa ve yönetmeliklere bağlanmasına kadar giden bir sürece neden olmuştur. Ancak burada belirtilmesi gereken önemli husus şudur ki; bu kadın pazarlarında hiçbir ticari sınırlama ve fahişelerin haklarını koruyan hiçbir hukuki düzenleme olmamıştır. Orta Çağ’da fuhuş ticaretinin en ilginç noktalarından bir diğeri de fahişelerin devletler arasında satılması mevzusu olmuştur. Ticari faaliyet olarak kârlı bir iş olan bu satışta ruhani kesimden birçok kişi de yer almıştır. Bu şekilde cereyan etmiş olan fuhuş ticaretinde önce güçlü prensler veya yüksek ruhaniler tarafından fahişeler himaye altına alınmışlardır. Daha sonra bu himayeciler, fahişeleri çalıştırmak isteyenlere himaye hakkını yüksek faiz karşılığında devretmişlerdir. Bu ticarete ruhban sınıfının da olması, Orta Çağ için pek ilginç bir nokta sayılmaz; çünkü ruhani kesimden birçok kişi hem genelevlere gitmiş hem de bizzat genelev çalıştırmıştır. Perpignanlı Dominik mezhebinde olduğu gibi kendi üyelerinden topladığı paralarla kendi genelevlerini düzenleyenler bile olmuştur (Berkowitz, 2013: 101; Wells, 1997: 36; Poroy, 2010: 47).

Sivil yöneticilerin ve ruhban sınıfının fuhuşla mücadelesi her zaman aynı olmamıştır. Fuhuşla mücadele konusunda bazen sert önlemler alınması için sert cezalar verilmiş olsa da farklı seçenekler üzerinde duranlarda olmuştur. Örneğin Papa III. Innocent (1161-1216) fahişe kadınları bu fuhuş bataklığından kurtarabilmek adına evlilik seçeneğini kullanmış ve kendi döneminde eski fahişelerle evlenmeleri için erkekleri bunun bir hayır işi olduğu şeklinde yönlendirmeye çalışmıştır. Bu sayede sayıları az da olsa evlilik yoluyla veya manastır yaşamını seçerek veya borcunu kapatabildiği için bu çevreden uzaklaşarak fahişeliği bırakmış şanslı kadınlar da olmuştur. Çünkü Papa III. Innocent’de bu tür evlilikleri en büyük hayır işi olarak değerlendirmiştir. Fahişelerin borçları nedeniyle çoğu zaman genelevden kurtulma şansları olmamıştır. Bu nedenle şehir halkı ve kasabanın bu sorunla ilgilendiği ve fahişelere yardım ettiği görülmektedir. Bu sorunun çözümü için bazen zanaatkarların (çoğunlukla kalfaların) genelevden bir fahişeye evlenmeye teşvik ettirilmesi dışında, bazen de Nürnberg örneğinde olduğu gibi onlara şehir vatandaşlığı verilebilmiştir. Bazı durumlarda, şehirlilerden gelen dindar bağışlar bu fahişelerin borçlarını temizlemiştir. Hatta bazı şehirler, pişmanlık duyan fahişeler için kendi kurumlarını oluşturmuştur. Örneğin 1383-1384’te Frauenhaus’ta tövbe eden fahişeler için bir ev inşa edilmiştir. Venedik’te fahişeleri ıslah etmek için kurulan *Santa Maria Maddalena delle Convertite* adlı kurum 200 ila 300 arası kadın fahişeyi ve saygıdeğer kadın manastırlarının şart koştuğu çeyize mali güçleri yetmeyen yoksul kadınları barındırmıştır. Tövbe eden fahişeler için dini emirlerin ve fahişeler dahil olmak üzere fakir kadınların evlenebilmesi için çeyiz sağlama desteklerinin ortaya çıkması bazılarının fuhuştan vazgeçmesi için alternatif sağlamıştır (Blumenfeld-Kosinski, 1999: 10; Hammer, 2019: 78; Karras, 1989: 404; Jütte 2011:184; Aksan, 2017: 104). Orta Çağ’a dair önemli bilgiler aktaran ve dönemin önemli simalarından biri olan Christine Pizan (1363-1430), fahişelere çeşitli tavsiyeler veren bir Hristiyan teolog olarak onların bu mesleği icra etmelerinden vazgeçmeleri için önce ahlaki ve dini bir argüman kullanmıştır. Ona göre fahişelikten daha aşağı bir meslek olmamasına rağmen Hz. İsa onlarla konuşmuş ve bu mesleği yapmamaları için telkinlerde bulunmuştur. Bundan yola çıkarak Christina Pizan’da *fahişe kadınların bir karanlıkta olduğunu düşünmekte, yaptıkları ahlaksızlığın sonunun cehennem olduğunu dile getirmekte ve cehenneme gitmeden önce gözlerini açmalarını ve ışığı görerek fahişelikten vazgeçmelerini* istemektedir. Çünkü fahişeler, Tanrı’nın gazabının hedefi olmuşlardır ve aforoz edilmiş gibi dünyanın hor gördüklerini hatırlatırlardı. Ona göre, domuzlardan daha aşağılık bir şekilde erkeklerle ahlaksız bir yaşam sürmek her şeyden önce kadının dürüst ve basit doğasına aykırıdır. Christina Pizan; “*O (birlikte olduğun erkek) seni dövüyor, sürükleyip tehdit ediyor ve her gün öldürülme tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu görüyorsun*” diyerek bu hayattan vazgeçmelerini tavsiye etmiştir (Blumenfeld-Kosinski, 1999:10-11).

Christina Pizan, kadınların fahişelikten vazgeçmek için önüne çıkacak engelleri sıralamakta ve bunları; 1)müşterilerinin veya pezevenklerinin buna izin vermemesi, 2)yeni girdikleri çevre tarafından reddedeceği düşüncesi, 3) hiçbir gelirlerinin olmayacağı düşüncesi olarak kategorize etmektedir (Blumenfeld-Kosinski, 1999: 10-11). Daha sonra sırayla her argümana karşı koymaya ve kadınları fahişelikten uzaklaştırmaya çalışmıştır. Birincisi müşteri ya da pezevenklerine bu işten artık gerçek anlamda tövbe ettiklerini söylemek ve bunu hem daha uygun giysiler giyerek hem de kiliseye giderek göstermek, fahişeliğin kötü yollarına dönmek yerine şehit olmayı tercih etmek, erkek saldırganlarına karşı Tanrı’nın korumasını sağlamış olacaktır. Bu kişiler hala onu rahatsız etmeye devam ederlerse, yetkililerden yardım istemelidir. İkincisi, fahişelikten dönmek ve yepyeni bir çevreye girmek ve topluma uygun bir ahlak anlayışı ile yaşamak demek olacağı için bu sıradan kadınlar zamanla bu çevreninde onayını almış olacaktır. Çünkü bu tercih, insanları merhamete sevk edecek ve ona terbiyeli davranmaya başlamalarına neden olacaktır. Üçüncüsü, eğer bir fahişe bu işi yaparken erkek müşterilerinin ve pezevenklerin tacizini kaldıracak kadar güçlüyse, bu mesleği bırakarak girdiği hayattanda çamaşır yıkamak, iplik eğirmek, yatalak

kadınlara veya hastalara bakmak gibi dürüst bir iş bulabilecek kadar güçlü olmuş olacaktır. Gerçekten de Christine'ye göre, fahişeler sade ve ölçülü bir şekilde yaşar ve erkeklerden uzak durur aksi takdirde elde ettiği her şeyi kaybetme riskini göze alabileceğini bilirse herkes onu seve seve işe alırdı. Böylece Tanrı'ya hizmet edebilir ve hayatını kazanabilirdi. Christina günahla kazanılan yüz kuruştansa, dürüstçe kazanılan bir kuruşun daha iyi olduğunu düşünmüştür. Christine'nin tavsiyesi bu nedenle oldukça orijinaldir, çünkü geçimini sağlamak, reformdan geçmiş fahişelere genellikle sunulan olanaklardan biri olmamıştır. Fahişeleri sosyal hayata tekrar kazandırmak ve bu yolla onları reforme etme çabaları uzun süre devam etmiş olsa da Geç Orta Çağ'da, bu çabalar keskin bir şekilde azalmıştır. Çünkü bu zamanlarda, fahişelik biraz daha kazançlı hale gelmiş olması nedeniyle bazı fahişeler, iyi para kazandıkları için reform ve hayır tekliflerini reddetmişlerdir. Bu nedenle bu fahişeleri eski hayatlarını terk etmeleri için ikna etmek biraz daha zor olmuştur (Blumenfeld-Kosinski, 1999: 10-11). Evlenerek ya da borçlarını ödeyerek fahişelikten uzaklaşma şansını yakalamayan çoğu kadın, ancak hastalanıp yaşlandığında işi bırakmak zorunda kalmıştır (Aksan, 2017: 104).

Son olarak söylenilebilir ki Avrupa'da Kara ölüm denilen veba belası yayılıncaya kadar bu genelevler ve fahişelik, idareciler için önemli bir çıkış yolu olmuştur. Ancak Veba sırasında yöneticiler, genelevleri ve fahişeleri bu seferde nüfus artışını engelledikleri için bir tehlike olarak görmüş ve çözümünü genelevlerin kapatılmasında bulmuştur (Federici, 2009: 48-49). Genelevlerin kapatılmasında etkili olan başka unsurlarda olmuştur. Bunlar arasında Geç Orta Çağ döneminde yaşanan siyasi ve ekonomik krizlerin genelevler üzerinde baskı yaratması, insanların bu sapkın yaşam tarzlarından rahatsız olmaya başlaması, frengi ile ilgili sorunlar, ahlak ve tutum değişiklikleri...vb. sayılabilir. XVI. yüzyıl boyunca, tüm Almanca konuşulan şehirler başta olmak üzere genelevler ya gönüllü olarak ya da toplum veya sivil otoritelerin zorlamasıyla kapatılmaya çalışılmıştır. Ancak şurası da bir gerçektir ki bu genelevleri kapatma işi hiçbir zaman tam bir başarıya ulaşmamış fahişeler muhtemelen şehirlerin kontrolündeki genelevler kurulmadan önce olduğu gibi yasadışı ve gizlice çalışmışlardır (Hammer, 2019: 80).

2.1 Fahişelerin Toplumdan Soyutlanması.

Fahişeler başlangıçta hem toplumsal hem de devlet tarafından ciddi kısıtlamalarla karşılaşmışlardır. Fahişelik ve genelevlerin düzenlenmesi Kıta Avrupası'nda farklılık gösterse de birtakım özellikler ortak olmuştur. Çoğu yerde, belirli sokaklar veya (özellikle küçük kasabalarda) belirli bir genelev dışında fuhuş yasak kılınmıştır. Bunun yanında fahişelerden ya bir çeşit ayırt edici giysi giymeleri istenmiş ya da belirli türde giysiler giymeleri ya da takılar takmaları yasaklanmıştır. Bu bağlamda dini ve laik makamlar tarafından fahişelerin kamusal ortamda kendilerini belli etmek için giyindikleri bazı işaretler oluşmuştur. Paris ve Avignon'da giysilerine kırmızı omuz apoleti koymaları gereken fahişelerin, diğer şehirlerde belirlenen renklerde kep ve mantolar giymelerini gerekmiştir. Almanya Leipzig de mavi şeritli sarı bir başlık giyinme, Viyana'da omuzuna sarı bir mendil ilişirme, Augsburg'da yeşil bir kuşak bağlamak, İsviçre Bern ve Zürih'te küçük kırmızı şapka, İtalya Bergamo'sunda sarı şapka, İtalya Perma'da beyaz şapka, Mileno'da siyah renkte şapka...vb. takmak gibi bazı hukuki zorunluluklar uygulanmıştır. Bazı yerlerde de elbiselerine sarı ve kırmızı şeritler dikmişler ya da saçlarını açık tutmuşlar ve fahişeler birçok yerde saygın kadınlarla birlikte kiliseye gidememiştir. Bu hükümler, görünüşe göre, fahişe olmayanları fahişe sanılmaktan kurtarmayı amaçlıyordu. Ayrıca fuhuş yapılan yerleri, genelevlerle sınırlayarak erkeklerin burjuva eşleri korunmak istenmiştir. Fahişelerin kesinlikle giyemeyeceği kıyafetler ve takamayacakları takılar da olmuştur. Bunlar arasında soylu sınıftan olmadığı için altın takmak, seçkin kentli sınıftan olmadıkları içinde belli bir fiyattan daha pahalı olanlar, kürk ve kapşonlar ile bazı kumaşlardan yapılmış elbiseler sayılabilir (Wells, 1997: 35-37; Wiesner- Hanks, 2014: 78; Karras, 1989: 403; Berkowitz, 2013: 101-102; Hammer, 2019: 79). Eğer bir fahişe bu yasağı delmişse İngiltere ve Fransa'da olduğu gibi polis, bu kıyafetlere el koyup satabilmiştir. Bunun dışında yasağı delenlere halkın da tepkisi hemen belli olmuş bazen halk, fahişelerin kıyafetlerini bile parçalayabilmiştir (Wells, 1997: 35-37; Berkowitz, 2013: 101-102).

Fahişelerin farklı kıyafetler giymek zorunda bırakılmaları ve dışlanmaları kamusal alanda bir mahremiyet kuramadıklarını göstermektedir. Bu duygunun temelinde yatan unsur ise fahişelere karşı duyulan önyargılar ve negatif düşünceler olmuştur. Çünkü Avrupa insanı ancak nefret ettiği veya düşmanı olarak gördüğü grupları toplumdan dışlama yoluna gitmiştir. Cadılar, eşcinseller, dilenciler gibi bu gruplar daha çok nefret edilen ve sosyal düzene aykırı olduğu düşünülen gruplardır.

Fahişelerin nefret abidesi olarak görüldüklerini gösteren en önemli unsurlardan bir tanesi Yahudiler gibi toplumdan tecrit edilme amaçlı farklı kıyafetler giymek zorunda kalmış olmalarıydı. Özellikle sarı renkli elbise giymeleri dönem kaynaklarında en çok geçen noktalardan bir tanesidir. Hatta Duby, XIV. yy. sonunda Venedik'te görülen bir mahkemede, bir batakhaneye kapatılan ve kendisine giydirilmeye çalışılan kıyafetin rengini gören bir kızcağzın kendisini bekleyen kötü yazgıyı anlayıp çığlık atmasıyla kurtarıldığını anlatır (Aries-Duby, 2006: 586). Bazen de fahişeler bu kıyafet kısıtlamasından kurtulmaya çalışmıştır. Ancak o zaman karşılaştıkları tepki de oldukça sert olmuştur. Örneğin VI. Charles (1368-1422) döneminde Toulouse genelevindeki fahişelerin giymek zorunda

kaldıkları üniformaları protesto edip ve bundan kurtulmak istediklerine dair dilekçeleri kabul edilince buna çok sinirlenen halk, fahişeleri sokakta gördüklerinde saldırmışlardır. Buna tepki ile karşılık veren ve genelevlerini kilitleyip çalışmayan fahişeler, bir bakıma şehre para akışını da durdurmuş oldular. Bu durum şehirli erkekleri daha çok kızdırmıştır ve onlara para ödemeyi reddetmişlerdir. Sonuçta fahişelerin tepkilerini devam ettirmeleri ve evlerini terk etmeleri üzerine, şehrin başka bir bölgesine taşınmaya zorunlu kılınmışlardır. Sonuçta taşındıkları bu yeni bölgede iki taraf için ateşkes sağlanmış ve sorun bu şekilde çözülmüştür (Wells, 1997: 34-35,37).

Fahişeler için Orta Çağ boyunca genel olarak yaşam çok zor olmuştur. Toplum tarafından dışlanan bu sıradan kadınların hiçbir vatandaşlık hakkı yoktu. Vatandaşlık kategorisinde sayılmadıkları için öldükten sonra kutsanmış topraklara defnedilememiş, genel evlerin iç avlularında mezarlıklar bulunabilmiştir (Aksan, 2017: 104). Fahişeler; kilisenin de yarattığı algı sayesinde güçsüz, zayıf, günahkar ve şehvet düşkünü kadınlar olarak algılanmışlardır. Toplumun ahlakını bozdukları ve İncil'in yasak ilan ettiği zinayı teşvik ettikleri için toplum tarafından sevilmemişlerdir. Fahişelerin ahlaksızlıklarını yaymalarını engellemek için belirli yerlerde belirli şartlarda şehvetlerini kullanmalarına izin verilmiştir. Genelevler bu aşamada kilisenin toplumsal düzeninin kurulmasında fahişeler üzerinden ahlaki sınırların çizilmesine hizmet etmek amacıyla açılmıştır. Böylece fuhuş ve zinanın toplum içinde gelişigüzel yaşanması engellenerek fahişeler toplumdan izole edilmiştir.

XIV. ve XV. yy'da meşru bir yol olarak görülen genelevlerin sayısının artması fahişeliğe bakışı da değiştirmiştir. Devlet destekli genelevlerde fahişelere karşı her türlü kısıtlama zamanla kaldırılmıştır. Böylece fahişeler kentin her yerinde hatta dinsel ayın sırasında kilisenin önünde bile müşteri avına çıkabilmiştir. Zamanla fahişeler, kendilerini kısıtlayan özel işaretlerden de kurtulmuşlardır. Çünkü artık yeni Avrupa'da fahişelik devlet destekli olarak, bir nevi kamu hizmeti görevini ifa etmiştir (Federici, 2009: 49). Geç Orta Çağ'da fahişelerin zamanla vatandaşlık haklarını muhafaza etmek için örgütlenme yoluna gittikleri de söylenilebilir. Örneğin bu amaçla örgütlenen 4 bin kadından oluşan Parisli fahişelere 1474'te bir flama, davul ve düdükten meydana gelen bir orkestra armağan edildiği gibi idareciler tarafından bir miktar ücretle de ödüllendirilmişlerdir (Wells, 1997: 35-37). Hatta zamanla ayinlere katılmak için pazar günleri izin alanlar bile olmuştur (Meade, 2001: 39-40). Orta Çağ'ın sonlarından itibaren fahişelerin toplumda artık belli bir konumları olmuştur. Toplumun en alt tabakasında sıradan insanlar olsalar da en azından gizlenmiyorlardı. Zira eğlence ve şöenlerde kabul görüp, düğünlerde ise şans getirdiklerine inanılıp hediyelerle uğurlanılmaları bunu göstermektedir (Aksan, 2017: 98).

Fahişelerle ilgili Orta Çağ'da mitsel inanışlarda mevcuttur. Örneğin Avrupa'nın birçok bölgesinde günlük hayatta umumi bir şekilde eğer din adamı ile karşılaşsanız başınıza bir felaket gelmesi olası iken aynı şekilde fahişe ile karşılaşmanın insana şans getireceği inancı mevcut olmuştur. Hatta fahişelerin, cinselliğin simgesi olmaları hasebiyle de olabilir, tarlaların ve ürünlerin bereketini arttıracığına inanılmıştır. Onun için sık sık dini törenlere ve bayramlara davet edilmişlerdir (Duerr, 1999: 257).

2.2. Haçlı Seferlerinde ve Dönem Kaynaklarında Fahişe Algısı.

Fahişeler, Orta Çağ Avrupası'na çok fazla iz bırakan mesleklerden bir tanesidir. Her ne kadar genelevler sayesinde kazançlarına ortak olmak isteyen şehir yöneticilerinin ve kilisenin düşüncesinde "sadece şehrin ekonomisine etki ettikleri" algısı olsa da durum bundan farklıdır. Çünkü Orta Çağ'ın tüm siyasi çehresini etkileyen Haçlı Seferlerinde de orduların arkasında ve hacı grupları içerisinde var olmuşlardır ve önemli izler bırakmışlardır.

Fahişelerin Haçlı seferlerinde aldığı rolle ilgili dönem kaynaklarında farklı bilgiler karşımıza çıkmaktadır. Aslında Haçlı Seferleri'nin Batı Dünyası için uhrevi anlamları olduğu için ilk başta zina yapanlara karşı olumsuz bakılmış hatta I. Haçlı seferlerine zina suçundan dolayı Fransa Kralı Philippe'nin katılmasına izin verilmemiştir (Tudebodus, 2019: 14-15). Ancak bazı dönem kaynaklarında Haçlı Seferlerine katılanlar anlatırken zina yapan sıradan kadınlar olarak fahişelere yer verilmesi de ilginçtir. Örneğin 1099'te Kudüs'e girilmesini anlatan tasvirler arasında fahişeler de tasvirlerde yer almaktadır; "Askerlerin arkasından silahsız rahipler ve tüccarlar, at "bakıcıları ve zanaatkârlar, fahişeler ve dilenciler, hatta en sonunda, cüzamlılar da kente akın ettiler. Herkesi" bir parça ganimet bekliyordu." (Breuers, 2003: 310). Aachen'li Albert'in tarihinde, tanık olduğu haçlı seferine yönelik popüler coşkuyu anlatırken çarpıcı bir yorum yer almaktadır;

*"Bu yolculuk bahanesiyle farklı krallıklardan ve devletlerden kalabalık bir araya toplanmıştı, ancak (onlar) zinadan ve haram ilişkilerden hiçbir şekilde uzaklaşmadıklarından, aşırı cümbüş, aşırı sevinç ve eğlence vardı, uçarılık(hafiflik) niyetiyle evinden çıkmış ve bu yolculuğun sunduğu fırsatlar hakkında düşüncesizce övünen kadın ve kızlarla sürekli bir sevinç altında yemekli eğlenceler, (israf) aşırıydı."*⁴ (Aachen, 2007: 48-49.) diyerek

⁴ *Hiis itaque per turmas ex diuersis regnis et ciuitatibus in unum collectis, sed nequaquam ab illicitis et fornicariis commixtionibus auersis, immoderata erat commessatio cum mulieribus et puellis, sub eiusdem leuitatis intentione egressis, assidua delectatio, et in omni temeritate sub huius uie occasione gloriatio.*

Haçlı seferlerine farklı diyarlardan ruhani sınıftan olmayan pek çok soylu, prens, ve dindar yanında, fahişelerin de olduğunu söylemektedir.

Albert'in verdiği bilgiler haçlı seferlerinde fahişelerin varlığına işarettir. Çünkü fahişeler geçimlerini sağlayabilmek adına Avrupa askerlerinin peşinde ordularda yer almışlardır. Birinci Haçlı Seferi döneminde, bu kadınlar evli olmadıkları ve bu nedenle özellikle neden olabilecekleri potansiyel sosyal düzensizlik ile hacın saflığının kirlenmesinden endişe duyan din adamları için fahişe olarak görülmüşlerdir (Kostick, 2008: 271-272,283). Ayrıca sadece haçlı seferine katılanlar arasında değil, hac için Kudüs'e yönelen hacı grupları arasında da fahişelerin olduğu görülmektedir.

"Amiensli Peter, insanları etkilemekte olağanüstü bir yeteneğe sahip. Bu arada o, kendisiyle Kudüs'e doğru yola çıkmış olan, çok büyük bir hacı grubunu çevresinde topladı. Ne var ki bu görülmeye değer bir savaş alayı değil, tersine, yalnızca bir kısmı karılarını ve hatta çocuklarını da yanlarına alan yoksul kent halkından, alt tabaka soyluların genç oğullarından, bağımlı köylülerden, dilenci rahiplerden, dilenciler ve fahişelerden, panayırıcılardan ve sakatlardan oluşan bir sürü idi." (Breuers, 2003: 48).

Haçlı seferleri Tarihi hakkında bilgi veren Ernoul Kroniğine göre Konstantinopolis imparatoru Aleksios döneminde, Haçlıların İstanbul'u kuşatması sırasında şu anekdot aktarılmaktadır;

"Fransız hacılar bir cumartesi günü Konstantinopolis önlerine vardılar. Fakat limana giremediler. Bu yüzden karşı yakadaki Rouge Abbeie adlı yerin yakınlarında, Juerie'ye geçtiler. Fransızlar, Konstantinopolis'tekilerden herhangi bir mukavemet görmeden burayı ele geçirdiler. Şehirdekiler Fransızları görünce imparatorun huzuruna çıktılar ve "Efendimiz, dışarı çıkalım ve ülkemizi ele geçirmelerine mani olalım," dediler. İmparator hiçbir şey yapmayacağını, karaya çıkıp topraklarını zapt etmelerine izin vereceğini, kamp kurduktan sonra Konstantinopolis'teki tüm fahişeleri dışarı çıkartıp Haçlıların kamp kurdukları yerin yakınlarında bir dağın tepesine göndereceğini söyledi. Fahişeler oradan o kadar çok işeyeceklerdi ki Haçlıların hepsi fahişelerin çişinde boğulacaktı. Böylece onları korkunç bir biçimde öldürmüş olacaktı. Bunun doğru olduğunu söylemiyorum fakat bazı kişiler imparatorun bu şekilde böbürlendiğini söylemektedir." (Ernoul Kroniği, 2019: 265).

Haçlı Seferleri'nde birçok şehri Müslümanların almasının nedeni olarak birçok dönem kroniğinde şehrin ele geçirilememesinin nedeni; kibir, lüks, aç gözlülük yanında zinanın ve şehvet dolu kadın ve fahişelerin haçlıları lekelemesi olduğunu savunmaktadır. Hatta bu duruma çare bulunması için evli-bekâr ayrımı yapmaksızın tüm kadınlar Antakya ablukasında şehir dışına çıkarılmıştır (Aguilers, 2019: 76-77). Antakya Ablukasındaki olayları anlatan Raimundus Aguilers, *Historia Francorum Qui Ceperunt Iherusalem* adlı eser şu ilginç bilgileri vermektedir;

"Ordumuzun utanmazlığını nakledişimizin Tanrı'nın hizmetkârlarının bize karşı hem öfke duymamasını hem de suçlamamasını umuyoruz; zira bir yandan gerçekten Tanrı zina yapan, yağmacı Haçlıları tövbeye ulaştırıp diğer yandan Hispania'daki ordumuzu yüreklendirdi." (Aguilers, 2019 : 73).

Dönem ana kaynaklarında Haçlı Seferleri sırasında fahişelerden bahsedilmesi aslında Haçlı Seferlerinde yaşanan zinaya vurgu yapmak amacıyla. Kronik yazarları fahişeleri betimledikleri bilgilerle aslında zina nedeniyle Haçlı seferlerinde amaçtan sapıldığını ve bunun haçlı ruhuna aykırı olduğunu vurgulamaktadır. Böylece Haçlı Seferlerinde başarısız görülmesine de grupların hedeflerinin Kudüs değil, önlerine çıkan cinsel fırsatları değerlendirmek olduğunu düşünmektedir. Üstelik hem ruhani liderler, hem Haçlı Seferi'ne katılarak önemli anekdotları not alan keşişler, hem dönem kronikler, fahişelerden oluşan haçlı gruplarının yaşadıklarını anlatarak, insanların zihinlerine ahlaki yargılar yerleştirmeye çalışmaktadır. Onlara göre, Tanrı için savaşıcak bir ordunun, şehvete odaklanması başarısızlığı getirmiştir. Böylece şehvetleriyle zinaya sebep olan fahişeler, başarısız olan Haçlı ordularının da günah keşisi olmuşlardır.

Fahişeler her zaman Kilise tarafından suçlu görünen bir topluluk olmuştur. Belki de bu nedenle Haçlı Seferleri sırasında da sefer uzadıkça kadınların bu sefere katılmalarını engellemeye yönelik fikirler ve uygulamalar kendisini göstermiştir Örneğin I. Friedrich Barbarossa (1155-1190), III. Haçlı Seferine aralarında fahişelerin de bulunduğu 500 kadının katılmasını yasaklamıştır. 1188 yılında Le Mans ve Geddington bölgesinde gerçekleşen iki konsey Haçlı Seferleri'ne hangi kadınların katılması gerektiği üzerine tartışmış; ancak Haçlı askerlerine hizmet için çamaşırcı, aşçı vb. gibi hizmet sektöründe olanların bu sefere katılabileceğine karar verilmiştir (İstek, 2019: 210).

Orta Çağ kroniklerinde fahişeler hakkında farklı bilgiler verilmektedir. Albans'taki Benedictine manastırının keşişi Thomas Walsingham, 1376-1422 yılları arasında İngiltere hakkında fahişeler hakkında önemli noktalara değinmektedir. Örneğin 1378 yılında Buckingham Kontu Lord Thomas Woodstock'un donanması, İspanyol donanmasına saldırmaya karar verdiği mücadelede başarılı olmuştur ve gemilerden 22 tanesini teslim almıştır. Bu mücadele hakkında kronik, karşı filonun başarısızlığını, fahişelerin ve şehvetli yurttaş eşlerinin gemilerde olmasına bağlamıştır. İlginç bir başka bilgi de 23 Kasım 1407'de Paris'te Hotel Barbette yakınlarında, Raoul d'Anquetonville

tarafından öldürülen Orléanslı Louis hakkındadır. Kronikte, o zamanlar Orléanslı Louis'in, şehvete düşkün biri olarak fahişelerle zina dolu bir tatil yaparken bir şövalye tarafından öldürülmesi anlatılmaktadır (Walsingham, 2005: 61, 361). Yine XIII ve XIV. yüzyıllardaki İngiliz ve İskoç tarihi hakkında bilgi veren *The Chronicle of Lanercost*'da İngiltere Kralı Edward'ın saltanatının 24. yılında 1296'da Richmond semtindeki Well Mahallesi'nde, müsrif bir din adamından bahsetmektedir. Bu din adamının köyde dul bir kadının güzel kızıyla zina yaşamış ve kendisini bu fahişeden alıkoyabilecek kimse olmadığı için kızı mahallede olmayan papazın evinde özel olarak tutmuştur. Ancak ev sahibi olan papazın kralla ilişkilerinden dolayı çok fazla kilisenin kirasını toplama görevi olduğu için, bu bölgeye gelmiştir. O zaman bu din adamı ise fahişe kızı, yerin güvenliğinden dolayı kilisenin kiralarını ve değerli eşyalarını sakladığı üst odanın girişinin altındaki gizli, sağlam ve tonozlu ama dar bir hücreye saklamıştır. Ancak bu odadaki nakitleri gören fahişe on marklık bir çantayı koynuna sokarak sahibinden dışarı çıkması iznini alarak paralarla kaçmıştır. Din adamı ertesi gün bu konu ile ilgili hesap vermek zorunda kalmış ve fahişesinin yaptığı bu oyun yüzünden atamasını kaybetmiştir (The Chronicle Of Lanercost, 1913:70-72).

Dönem kaynakları din adamlarının da fahişelerle ilgilendiğini göstermektedir. Birçok genelevini çalıştıranlar arasında din adamlarının olduğu görülmektedir. Örneğin 1457'de Mainz başpiskoposu, burjuva bir aileye genelev işletme hakkı vermiştir. Avignon da genelevlerin kurulmasını sağlayan yasa ile aynı zamanda baş rahibeye genelev anahtarı teslim edilerek buradaki nizamı sağlama ve genelevin gelirlerini toplayıp, kontrol etme hakkı verilmiştir. Hatta Perpignanlı Dominik mezhebinin de olduğu gibi kendi üyelerinden topladığı paralarla kendi genelevlerini düzenleyenler bile olmuştur. Bu konuda en ilginç örneklerden biri Strasburg şehrini piskoposunun kırlangıç denilen bir geneleve sahip olmasıdır. Zira burada çalışan fahişeler aynı zamanda kent katedralinin çan kulesinde de çalıştırılmışlardır (Berkowitz, 2013: 101; Dolby, 2014: 47).

3. FAHİŞELERİN YARGILANMASI

Cinselliği çağrıştıran her şey Orta Çağ'da kafa yorulan konulardan biri haline gelmiştir. Bu tartışmalar giderek o kadar şiddetlenmiştir ki zamanla "cinsel suçlar" kavramı altında toplumsal anlamda teologların ve dini otoritelerin sınırlarının dışına çıkan herkes ceza ve şiddet görmeye başlamıştır. Orta Çağ Avrupa'sını da kapsayan modern öncesi dönem de cinsel suçlar için tipik bir alfabe listesi yapacak olursak; kaçırma, kürtaj, zina, hayvanlarla cinsel ilişki, fahişelik, çocuk istismarı, cariyelik, doğum kontrolü, fetisit, eşcinsel eylemler, ensest, bebek öldürmek, kötü niyetli firar, mastürbasyon, müstehcenlik, çok eşlilik, fuhuş, tecavüz, baştan çıkarma ve sodomi...vb. birçok suç bu kapsama girmiştir. Bazen, hadım etme, travestilik, karma banyo, halka açık çıplaklık, din adamları ile cinsel temas, hamileliği veya doğumu gizlemek için yapılan gizli çabalar ve diğerleri gibi daha egzotik suçlarda buna eklenmiştir. Bazen sanıklar "sapkınlık" gibi daha kapsamlı cinsel suçlarla da suçlanmışlardır (Witte, 2019: 839).

Thomas Aquinas (1225-1274), insan hukukunun cezalandırmadığı eylemler arasında en hafif lüks olan ve içine fuhuşun sokulduğu basit zinaya değin fahişeliğin ticari bir ilişki olarak ele alınmasından da endişe duymuş ve bu endişeyi tekrarlamıştır. Fahişe paralı askerdir, yani yaptığı şey yasadışı bir eylemdir. Thomas fahişeliği, sunağa getirilen kurbanlara veya sunulara hizmet etmeyen, ancak sadaka işlevi gören aşağılık bir kâr olarak tanımlar. Fuhuştan elde edilen kazancın sadaka olarak verilmesini istemiş; bunun sebebi olarak da fuhuş yapana iade gerektirmemesi düşüncesi içinde olmuştur. Çünkü yasadışı bir bağış olsa bile, fahişe hile yoluyla gasp etmedikçe onu geri vermeye gerek yoktur (Teixeira, 2015: 255). Thomas Aquinas için, evli olmayan bir adamın bir bakireyi baştan çıkarması, onu manipüle etmesi ya da kandırması daha ağır bir suçtur. Bu cinsel karşılaşma, birlikten doğan herhangi bir çocuğa aynı zarar riskini taşımakla kalmaz, aynı zamanda *iki kat adaletsizlik* bu duruma bağlıdır. Baştan çıkarma, onun zamanında ciddi bir suçtu ve ağır para cezaları ve suçlunun malına el konulması, bazen de topluluktan kovulma ile cezalandırılabilmiştir (Witte, 2019: 851).

XV. yy.dan itibaren belediyeler ve kamu çalışanları toplumsal düzeni sağlamak için fuhuş ve genelevler konusunda sert önlemler almaya başlamıştır. Haziran 1429'da Arles belediye meclisi Tanrı'nın ve kralın gözünde kadın satıcısının aşağılık olduğuna dair bir yasa çıkararak bu mesleği kınamıştır. Bunu takiben 1458'de polis yönetmeliklerinde fuhuş ve genelev cezalarının düzenlenmiştir. Özellikle genelev dışında fuhuşu evinde yapan kadınlar için cezası ölüme kadar giden sert önlemler alınmıştır (Otis, 1985:91). Bu dönemde toplumun genel görüşü kadınları fahişeliğe iten birçok neden olsa da bu nedenlerin fuhuş yapmak için bahane olamayacağı görüşü üzerine olmuştur. Hatta bazı yazarlar zenginlik ve lükse düşkün açgözlü kadınlar için zengin olma amaçlarına ulaşmak adına farklı bir seçenek olduğunu bile düşünmüşlerdir (Brundage, 1976: 836) bu nedenle de cezalar ağır olmuştur.

Orta Çağ boyunca en ağır cezaları alan gruplardan birinin fahişeler olduğu görülmektedir. Örneğin Fransa'da fahişeliği ilk yasaklayan kişi olan Charlemagne'nin (Şarlman /742-814) kendisinin bile 5 kraliçesi 5 metresi vardı; ancak o yine de fahişeleri sokak ortasında kırbaçlattırılmıştır. Kendi genelevleri ya da metreslerinin dışında kalan bütün sokak fahişeleri onun şiddet gazabından nasibini almıştır. Fahişeler ister hazineye para akıtsın ister asker

yiyeceklerinin tedarikinde kullanılsın yine de Kastilya kralının IX. Alphonso (1171-1230)'nun da vermiş olduğu gibi emirlerle sokak ortasında kırbaçlanma, fahişeliğe bulaşan herkesin şehirden sürülmesi ya da hapis cezasına mahkûm kalmış, çoğu zaman da işkenceden kurtulamamıştır. Fahişelerin halkın önünde teşhir ettirilmesi, küfürler yağdırılması, elbiselerini parçalamasına itilip kakılmasına varan cezalar en hafif cezalar olmuştur. Paris'te ise fahişelerin yüzleri kızgın demirle dağlanmış ayrıca kulakları kesilmiştir. XVII. yy.da sadece fahişeler değil pezevenkler de diri diri yakılmış ya da halkın önünde teşhir edilmişlerdir. Ya sürgüne gönderilmiş ya da hapisaneye mahkûm olup cellatların gaddar işkencelerine maruz kalmışlardır (Wells, 1997: 39-40). Bunların yanında şehir yönetimine para kazandıran fahişelerin ayrı tutulduğu söylenebilir.

Orta Çağ'da fahişelerin itham edildikleri suçlar arasında zina, cinsel hastalıkları bulaştırma, ahlaksızlığı yayma gibi suçlar dışında yaralama suçları da sayılabilir. Bu yaralamalar genelde kan dökücü boyutta olmuştur ve 1415-1436 yılında Arras şehri örneğinden anlaşılacağı gibi kan dökücü yaralama suçunu işleyenlerin yaklaşık ¼ 'ü fahişlerden oluşmuştur (Muchembled, 1998: 50). Fahişelere uygulanacak cezaların yer aldığı ceza kılavuzlarındaki suçların bazıları fidyeye dönüştürülebilmiştir. Özellikle zenginlerin cezalardan daha hızlı kurtulmalarını sağlayacak seçeneklerde bulunmuştur. Örneğin, cinsel suçundan dolayı 7 yıl oruç cezası almış bir adam 840 adama para ödemiş ve üç günde kendisiyle birlikte oruç tutturarak cezasını çekmiştir (Berkowitz, 2013: 93).

Fuhuşa verilen cezalara örnek olması amacıyla Almanya, İtalya gibi ülkelere ve Viyana gibi kentlere bakılacak olursa cezalar çeşitli olmakla beraber ilk aşamada fuhşun cezası tecavüzcülere verilen cezalar ile aynı olduğu görülmektedir. Ancak daha sonra cezalarda ciddi değişimler yaşanmış ve özellikle XIII. yy.ın ortalarında cezalar hafiflemiştir. Hatta Viyana'nın tecavüz davalarının daha hafiflediği ve beraata bile uzanabilecek sürecin yaşandığı ilk şehir olduğu söylenebilir (Otis, 1985: 68). İngiltere'ye bakıldığında fahişelere yüksek para cezalarının verilmediği bu ücretlerin daha çok genelev patronlarına kesildiği görülmüştür. XIV. yy. İngilteresi'nde bir kişi pezevenlikle suçlanıyorsa saç 5 cm tıraş edilmiş ve buna *utanç tıraşı* denmiştir. Suçlu belirli bir süre kalabalık önünde bu tıraşla teşhir edilmiştir (Dolby, 2014: 50). Avusturya'ya baktığımızda Frauenhaus şehirden yola çıkarak verilen cezalar hakkında yorum yapılabilir. Bu şehirdeki mahkeme kayıtlarında evli olup fuhuş yapan erkekler cezalandırılırken Hristiyan bir kadınla fuhuş yapan Yahudilere ölüm cezasının verildiği görülmektedir (Hammer, 2019: 77).

4. SONUÇ

İnsanlık var olduğu günden beri varlığını sürdüren bir meslektir fahişelik. Orta Çağ Avrupası, kilise gölgesinde bireylerin kendi hayatlarını da şekillendirdikleri bir dönemdir. Orta Çağ Avrupası'nda zinanın ve fahişeliğin arttığı dönemler yoksulluğun arttığı ve ekonomik sıkıntıların baş gösterdiği dönemler olmuştur. Kadınların ekonomik sıkıntılarını çözüm bulmak amacıyla başvurdukları bu meslek, genelevlerin açılması ile kurumsal bir boyuta ulaşmıştır. Fahişelik yaparak zenginleşenler olmuş olsa da fahişelik yapan kadınlar hayatları boyunca ekonomik durumlarını düzeltmemişler ve onların bedenleri üzerinden kazanan ya da kâr edenler genelev patronları olmuşlardır.

Cinsellik ve fuhuş Orta Çağ'da kilisenin gölgesi altında genelevlerde ancak meşru yapılmış bir eylem olmuştur. Çünkü Kilise herkesi kontrol altına aldığı gibi fahişeleri de kontrol altına almaya çalışmıştır. Kilise için Orta Çağ bireyi üzerinde egemenlik kurmak onun sadece dini hayatı değil dünyevi hayatını ve yaşantısını da yönlendirmek demek olmuştur. Bireyin yaşamın hiçbir alanında özgür kalmaması adına cinsel hayatını da özgürce yaşamasını engellemiştir. Eşcinsellik gibi farklı süreçleri kontrol altına alabilmek adına ise kontrollü bir fuhuş sistemi kurmuş bu sistemde genelevler ve fahişeler önemli rol oynamışlardır.

Orta Çağ insanların fahişeliğe bakışı dönem kaynakları çerçevesinde değerlendirildiğinde kilise ve din adamlarından günlük sıradan insanlara kadar aynı bakış açısına sahip olduğu söylenebilir. Bu bakış açısına göre fahişeler toplumda kirli, ahlaksız, zayıf karakterli, günahkar olarak algılanmışlar ve nefret edilen bir grup olmuşlardır. Fahişelerin toplum tarafından dışlandığını gösteren kıyafetlerin, işaretlerin ve armaların uzun yıllar kullanılması ile fahişelere verilen cezaların daha çok teşhir amaçlı cezalar olması bunu kanıtlamaktadır. Ahlaksız ve zayıf sıradan kadınlar olarak görülen fahişeler toplumun en alt tabakalarından biri olarak görülürken aynı zamanda sivil ve dini makamlar tarafından da toplumun emniyet supabı olarak kullanılmıştır. Çünkü toplumda eşcinselliği zina gibi ahlaksız ilişkileri kontrol altında tutmak isteyenler genelevler kurarak fahişeler üzerinden toplumsal ahlakı dizayn etmeye çalışmışlardır.

Kudüs'ü ele geçirmek veya Hac yapmak amacıyla yapılan yolculuklarda Hristiyanlar Tanrı'ya karşı görevlerini yerine getireceklerini düşünmüşlerdir. Ancak birçok fahişe Haçlı Seferleri sırasında veya Kudüs'e ulaşmaya çalışan hacılar arasında yer almıştır. Haçlı askerlerinin cinsel ihtiyaçları yanında bizzat bir eş edasıyla su ihtiyacından yeme içmelerine, çamaşırlarının yıkanmasından, savaş yaralarının tedavi edilmesine kadar her türlü hizmeti etmiş olmaları sefere katılan kadınların ekonomik sorunlar yüzünden fahişeliğe mecbur kaldıkları süreçleri de göz önüne

sermektedir. Büyük bir sefer için hazırlanmış bir orduda askerlere cinsel ihtiyaçlarını karşılamak, onların günlük rutin hizmetlerini yapmak bir bakıma efendisinin insafına muhtaç kalmak demektir. Çünkü bu asker istemediği zaman fahişeden kolayca kurtulabilir ve istediği durakta onu haçlı ordusundan atabilirdi. Bu durumda fahişe bilmediği güvensiz diyarlarda her türlü kötü muameleye maruz kalabilir hatta öldürülebilirdi. Bu gerçekler bir kadının hayatta kalabilmesi adına acı verici durumlar olmuştur. Çünkü fahişeler, bu seferlere katılmalarına izin veren kilise tarafından da sahiplenilmemiş hatta uzun süre sonra sefere katılmaları engellenmiştir.

Görülmektedir ki fahişelik Avrupa'nın zihin dünyası ve dini inancında ciddi bir paradoks yaratmıştır. Bir yandan bedeni zapt edip ruhu terbiye edebileceğini düşünen kilisenin ateşler içerisine gönderdiği binlerce kadın, diğer yandan yöneticilerin kendi açtıkları kurumlarda çalıştırılan fahişelerin varlığı Orta Çağ'ın zıtlıklarla dolu gündelik hayatının rutinlerinden biridir. Aslında bir fahişenin alevlere gönderilmesinde ki etken, ahlaksızlığı yaygınlaştırması değil kilise ve devlete para kazandırıp kazandırmaması idi. Çünkü bu dönemin kilisesinin ekonomik modeli buydu; "haraççı ekonomi." Eğer fahişeler bugünkü anlamda vesikalı değillerse ve vergisinden kilise, üniversite, belediye...vb. bir kurum yararlanmıyorsa ceza almayı haklıydı, hatta bu cezanın karşılığı işkence boyutunda bile oluyordu. İşte bu hatalı eylemlerle toplumu terbiye etmeye çalışan kilise, kendi sonunu hazırlamış ve reformistlerin Aydınlanma evresinden sonra yetkilerini kaybetmişken fahişelik yüzyılları aşan bir süredir varlığına hala devam etmektedir.

KAYNAKÇA

1. Aachen, A. (2007). *Historia Ierosoliminata. History of the Journey to Jerusalem.* (Ed: Susan B.Edginton), Oxford Press.
2. Aguilers, R. (2019). *Historia Francorum Qui Ceperunt Iherusalem.Haçlılar Kudüs'te/ Bir Papazın Gözünden İlk Haçlı Seferi.* (Çev. Süleyman Genç), Yeditepe Yayınları, İstanbul.
3. Aksan, Y. (2017). "Orta Çağ Avrupası'nda Fahişelik", *Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 4 / 2 : 95-111.
4. Aries, P.& Duby, G. (2006). *Özel Hayatın Tarihi 2: Feodal Avrupa'dan Rönesans'a.* (Çev. Roza Hakmen), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
5. Berkowitz, E. (2013). *Seks ve Ceza -Arzuyu Yargılamanın Dört bin Yıllık Tarihi.* (Çev. Orhun Düz), Kolektif Yayınları, İstanbul. (pdf.)
6. Blumenfeld R.& Kosinski. (1999). "Christine de Pizan's Advice to Prostitutes", *Medieval Feminist Medieval Feminist Newsletter (Medieval Feminist Forum A Journal of gender and Sexuality)*, 27(1) :9-15.
7. Breuers, D. (2003). *Kudüs İçin Ölmek Şövalyeler, Rahipler, Müslümanlar ve Birinci Haçlı Seferi.* (Çev: Yasemin Bayer, Telos Yayıncılık, İstanbul
8. Begüm, N. (2013). "The Significance of Regulating Prostitution", *Internet Journal of Criminology*, 1(1): 1-39
9. Brundage, J.A. (1976). "Prostitution in The Medieval Canon Law", *Signs: Journal Of Women in Culture and Society*, 1(4): 825-845.
10. *The Chronicle Of Lanercost /1272-1346.* (1913). (Translate: Sir Herbert. Maxwell), James Maclehose And Sons, Glasgow.
11. *Ernoul Kroniği/ Selahaddin Eyyübi ve Kudüs'ün Fethi.* (2019). (Çev: Ahmet Deniz Altunbaş), Kronik Kitap, İstanbul.
12. Davidson, A. B. & Ekelund, R. B. (1997). "The Medieval Church and Rents from Marriage Market Regulations", *Journal of Economic Behavior & Organization* , 32 : 215-245.
13. Dolby, K. (2014). *Bir Nefeste Cinsellik Tarihi.* (Çev: Pınar Üstel), Maya Kitap, İstanbul.
14. Duerr, H. P. (1999). *Çıplaklık ve Utanç /Uygarlaşma Sürecinin Miti,* Dost Yayınları, Ankara.
15. Dündar, D.G. (2020), *Avrupa'nın Karanlık Zamanları; İşkence, Hiper Yayınları,İstanbul.*
16. Federici, S. (2009). *Caliban and The Witch : Women, The Body and Primitive Accumulation,* Autonomedia Publisher, USA.
17. Hammer, M. M. (2019). "Prostitution in Urban Brothels in Late Medieval Austria". (Ed:Christopher Mielke and Andrea-Bianka Znorovskyz), *Same Bodies, Different Women: 'Other' Women in The Middle Ages And The Early Modern Period,* pp. 70-83, Trivent Publishing, Hungary.

18. Hicks, E. (1991). "Le Livre des Trois Vertus of Christine de Pizan: Beinecke MS 427". (Ed. Daniel Poirion and Nancy Freeman Regalado), In Contexts. Style and Values in Medieval Art and Literature, special issue of Yale French Studies, pp. 57–71, Yale University Press.
19. İstek, G. (2019). "Haçlı Seferlerine Katılan Kadınlar," Journal of Islamic Jerusalem Studies, 2019, 19(2): 205-224.
20. Just, A. N. (2014). "The Catholic Church: Shaping the Roles of Medieval Women", Young Historians Conference. 16. (Apr 29th, 9:00 AM - 10:15 AM).
21. <https://pdxscholar.library.pdx.edu/younghistorians/2014/oralpres/16>
22. Jütte, R. (2011). Erken Modern Avrupa'da Yoksulluk ve Sapkınlık. (Çev. B.K. Sefer), Bogaziçi Üniversitesi Yay, İstanbul.
23. Karras, R.M. (1989). "The Regulation of Brothels in Later Medieval England", Working Together in the Middle Ages: Perspectives on Women's Communities, 14(2): 399-433.
24. Kostick, C. (2008). The Social Structure of the First Crusade, The Medieval Mediterranean, Brill. Leiden.
25. Laigle, M. (1912). Le Livre des Trois Vertus de Christine de Pisan et Son Milieu Historique et Littéraire, Honoré Champion, Paris.
26. Le Goff, J. (1992). "Zevkin Yadsınması" (Der:Georges Duby), Batı'da Aşk ve Cinsellik. (Çev: Ayşen Gür), ss.156-172, İletişim Yayınları, İstanbul.
27. Meade, S.B.A. (2001). Medieval Prostitution in Secular Law: The Sex Trade in Medieval London, Paris and Toulouse. A Thesis For The Degree Master Of Arts (History), McMaster University, Canada.
28. Muchembled, R. (1998). İşkenceler Zamanı Mutlak Krallar Devrinde İtaat XV-XVIII Yüzyıllar, Çev. Ali Berktaş, Tüm Zamanlar Yayınları, İstanbul.
29. Otis, L. L. (1985). Prostitution in Medieval Society: The History of an Urban Institution in Languedoc, The University of Chicago Press, USA.
30. Poroy, A. (2010). Antik Çağdan Günümüze Avrupa'da Cinsellik Tarihi, Dharma Yayınları, İstanbul.
31. Teixeira, I.S. (2015). Aquinas' Summae Theologiae and The Moral Instruction in The 13th Century, Acta Scientiarum. Education, Maringá, 37(3) : 247-257.
32. Tudebodus. (2019). Bir Tanığın Kaleminden Birinci Haçlı Seferi Kudüs'e Yolculuk, (Çev: Süleyman Genç), Kronik Kitap, İstanbul.
33. Witte J. (2019). "Church, State, and Sex Crimes: What Place for Traditional Sexual Morality in Modern Liberal Societies?", Emory Law Journal, 68 (5): 837-865.
34. Walsingham T. (2005). The Chronica Maiora Of Thomas Walsingham 1376–1422, (Ed: James G. Clark, David Preest), The Boydell Press, Woodbridge.
35. Wiesner, M.E-Hanks. (2014). Erken Modern Dönemde Avrupa, 1450-1789. (Çev: Hamit Çalışkan), Türkiye İş Bankası, Kültür Yayınları, İstanbul.
36. Wells, J. (1997). Kadın Gözüyle Batı Avrupa'da Fahişeliğin Tarihi. (Çev.Nesrin Arman), Pencere Yayınları, İstanbul.
37. Viney, C. (1998). The history of Catholic sexual morality, Unpublished Master's Thesis, University of Calgary, Calgary